

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALouden JA HALLINNON ALA

IKÄÄNTYVÄN YRITTÄJÄN TAVANOMAISET VAIHTOEHDOT YRITYSTOIMINNASTA LUOPUMISELLE HENKILÖYHTIÖSSÄ

TEKIJÄ: Jenni Räsänen

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala			
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma			
Työn tekijä Jenni Räsänen			
Työn nimi Ikääntyvän yrittäjän tavanomaiset vaihtoehdot yritystoiminnasta luopumiselle henkilöyhtiössä			
Päiväys	6.5.2015	Sivumäärä	39
Ohjaaja Seppo Pitkänen			
Yhteistyökumppani Kuosi Ky			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan ikääntyvän yrittäjän tavanomaisia vaihtoehtoja luopua yritystoiminnastaan henkilöyhtiössä. Arvioiden mukaan Suomessa on kymmeniä tuhansia yrittäjiä, jotka ovat siirtymässä eläkkeelle lähivuosina. Eläköitymisen seurauksena tuhansia yrityksiä lopetetaan, tai niissä toteutetaan omistajanvaihdos. Ikääntyvän yrittäjän haasteena on löytää yritystoiminnalleen sopiva jatkaja ja toteuttaa omistajanvaihdos sujuvasti.</p> <p>Eläköityvän yrittäjän tavanomaisia vaihtoehtoja yritystoiminnasta luopumiselle ovat sukupolvenvaihdos, yrityksen myynti ulkopuoliselle ja yrityksen lopettaminen. Tässä työssä käydään läpi näihin kyseisiin vaihtoehtoihin liittyviä käytänteitä, valmistelevia toimenpiteitä ja niiden seurauksia yrityksestä luopuvan näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyössä on tarkasteltavana rakennusalan mikroyritys Kuosi Ky, jonka omistaja on jäämässä eläkkeelle muutaman vuoden kuluessa. Opinnäytetyön lopussa analysoidaan kyseisen yrityksen tilannetta ja esitetään tarkoituksenmukaisinta vaihtoehtoa toiminnasta luopumiselle. Tämä opinnäytetyönä tehty selvitys osoittaa, että yritystoiminnasta luopumisen toteutustapaan vaikuttavat monet tekijät.</p> <p>Omistajanvaihdokseen liittyy keskeisesti jatkajan löytäminen ja perehdyttäminen, yrityksen valmistelu luovutuskuntoon, arvonnäytys sekä omistajanvaihdoksen rahoitus. Yritys voidaan myydä tai lahjoittaa eteenpäin. Yrityksen lopettaminen tulee kyseeseen kun yritystoimintaa ei ole enää tarkoituksenmukaista jatkaa. Yrityksen lopettaminen kannattaa tehdä hallitusti ja keskeistä lopettamisessa on etenkin mahdolliset veroseuraamukset. Toiminnasta luopuminen kannattaa suunnitella huolellisesti ja varata siihen riittävästi aikaa.</p>			
Avainsanat Omistajanvaihdos, yrityskauppa, sukupolvenvaihdos, yrittäjän eläköityminen, henkilöyhtiö			

Field of Study Social Sciences, Business and Administration			
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration			
Author Jenni Räsänen			
Title of Thesis The aging entrepreneur's common alternatives of exiting entrepreneurship in partnerships			
Date	6.5.2015	Pages	39
Supervisor Seppo Pitkänen			
Partner Kuosi Ky			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis project is to survey aging entrepreneurs' common alternatives to exit entrepreneurship in privately held firms and partnerships. It is estimated that in Finland there are tens of thousands of entrepreneurs whom will retire during the next few years. Consequently, thousands of companies are about to experience a change in ownership or will cease their business due to retirement.</p> <p>The challenge of an aging entrepreneur is to find a potential successor and to implement the change of ownership fluently. Normal options of exiting entrepreneurship are the succession of generations, selling the company to a third party or ceasing business. This study reviews the various related policies, preparatory actions and their implications from the perspective of a retiring entrepreneur.</p> <p>The thesis surveys a micro-enterprise in the construction branch, Kuosi Ky, the owner of which will retire during the next few years. In the end, a current state analysis of the company in question is presented elaborating on the appropriate options of exiting entrepreneurship. This final thesis findings indicate that ceasing entrepreneurship is influenced by many different factors.</p> <p>Finding and facilitating the orientation of a potential successor, evaluation of a company, organizing a company for the transition and financing the change of ownership essentially contribute to the exit process. The company can be sold or donated to a new ownership. Ceasing business is relevant when continuing entrepreneurship is not a feasible option anymore. Ceasing company operations should be implemented in a controlled manner and essentially observing possible tax sanctions. Exiting business activities should be designed carefully and well in advance.</p>			
Keywords Ownership change, selling business, succession of generations, entrepreneurship, retirement, partnership			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
1.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	6
1.2	Opinnäytetyön rakenne	7
1.3	Opinnäytetyössä käytetyt määritelmät.....	7
2	IKÄÄNTYVÄT YRITTÄJÄT SUOMESSA	8
2.1	Ikääntyvän yrittäjän suunnitelmat	9
2.2	Ikääntyvän yrittäjän haasteet	10
2.3	Yrittäjätoiminta eläkkeellä.....	11
3	YRITYSMUOTONA HENKILÖYHTIÖ.....	12
3.1	Henkilöyhtiö yleisesti.....	12
3.2	Verotus henkilöyhtiössä	13
4	YRITYSTOIMINNASTA LUOPUMINEN.....	15
4.1	Valmistautuminen yrityksestä luopumiseen	15
4.1.1	Omistajanvaihdokseen valmistautuminen.....	16
4.1.2	Jatkajan löytäminen ja opastaminen.....	18
4.1.3	Omistajanvaihdoksen rahoittaminen	19
4.1.4	Verosuunnittelun ja veronkierron raja.....	20
4.2	Henkilöyhtiön myynti ulkopuoliselle	20
4.2.1	Yritys myyntikuntoon.....	20
4.2.2	Yrityksen arvon määrittäminen	21
4.2.3	Yhtiöosuuksien myynti.....	23
4.2.4	Liiketoiminnan myynti.....	24
4.3	Sukupolvenvaihdos henkilöyhtiössä	24
4.3.1	Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu	25
4.3.2	Sukupolvenvaihdos yhtiöosuuden kaupalla.....	26
4.3.3	Sukupolvenvaihdos liiketoimintakauppana.....	26
4.3.4	Sukupolvenvaihdos lahjana tai lahjanluonteisella kaupalla.....	26
4.4	Henkilöyhtiön lopettaminen	27
4.4.1	Käytännön toimenpiteet.....	28
4.4.2	Omaisuuksien yksityiskäyttöönotto	28
4.4.3	Purkuvoitto tai -tappio	29

4.4.4	Negatiivinen oma pääoma	29
4.4.5	Tulontasaus	30
4.4.6	Viimeisen tilikauden toimia.....	30
5	CASE: KUOSI KY.....	31
5.1	Perustietoja yrityksestä	31
5.2	Toiminnasta luopuminen	31
5.3	Varat ja velat toimintaa lopettaessa	33
6	POHDINTA.....	35
	LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan ikääntyvän yrittäjän tavanomaisia vaihtoehtoja luopua yritystoiminnastaan. Lähtötilanteena on, että yrityksen omistaja on siirtymässä eläkkeelle - mitä tehdä yritykselle silloin? Tavanomaisia vaihtoehtoja ikääntyvän yrittäjän yritystoiminnasta luopumiselle on yrityksen myynti ulkopuoliselle, sukupolvenvaihdos ja yrityksen lopettaminen. Tässä työssä käydään läpi näihin eri vaihtoehtoihin liittyviä valmisteluja ja seuraamuksia. Asioita tarkastellaan luopuvan yrittäjän näkökulmasta ja työ on rajattu koskemaan henkilöyhtiöitä.

Aihe on hyvin ajankohtainen. Suomen Yrittäjät -järjestön arvion mukaan noin 50 000 yritystä tarvitsee uuden omistajan lähivuosina kun nykyiset yrittäjät siirtyvät eläkkeelle. Tai jos jatkajaa yritystoiminnalle ei ole, yrityksiä tullaan lopettamaan. (Yle-uutiset 2014, Suomen Yrittäjät: Vanhan yrityksen ostaminen kolme kertaa turvallisempaa kuin uuden perustaminen) Monella yrittäjällä on pohdittavanaan yrityksestä luopumiseen liittyviä asioita. Yrityksestä luopumiseen kannattaa varautua hyvissä ajoin ja suunnitella tarvittavat toimenpiteet huolella, jotta mahdollinen omistajanvaihdos tai yrityksen purkaminen voidaan toteuttaa sujuvasti.

On arvioitu, että yrittäjän eläkkeelle siirtyminen on yritystoiminnan loppumisen toiseksi yleisin syy Suomessa. Tämän yleisyys johtuu maamme yrittäjien vanhenevasta ikärakenteesta. Yrityksen toiminta voi usein kuitenkin jatkua uuden yrittäjän toimesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyysskat-saus 2012, 85) Omistajanvaihdoksista noin 90 % tehdään mikroyrityksissä (Viljamaa, Tall ja Oikari-nen 2014, 11).

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltavana pieni rakennusalan yritys, jonka omistaja on jäämässä eläkkeelle muutaman vuoden kuluessa. Yrityksen omistajaa kiinnostaa, mitä hän voi tehdä yritykselle kun tulee aika jättäytyä pois työelämästä. Miten tulevaan voi valmistautua ja millaisia asioita yritystoiminnasta luopumiseen liittyy? Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää yrittäjälle yritystoiminnasta luopumisen vaihtoehtoja ja niihin liittyviä käytänteitä, lakia ja tarvittavia toimenpiteitä. Tavoitteena on, että tämä opinnäytetyönä tehty selvitys toisi yrittäjälle lisää tietoutta ja valmiutta suunnitella tulevaa tilanteessaan. Opinnäytetyössä selvitetään asioita niin, että sitä pystyy hyödyntämään myös muut samassa tilanteessa olevat yrittäjät.

Aihetta käsitellään yrityksestä vapaaehtoisesti luopuvan yrittäjän näkökulmasta. Tässä työssä keskitytään yritystoiminnasta luopumisen vaihtoehtoihin, joita voi jossain määrin suunnitella ja hallita etukäteen. Opinnäytetyön tietoperusta koostuu alan kirjallisuudesta, ajantasaisesta lainsäädännöstä ja vero-ohjeista sekä aihepiiriin liittyvästä tilasto- ja tutkimustiedosta. Aineistona käytetään lisäksi ajankohtaisia artikkeleita ja tarkasteltavan yrityksen tilinpäätösaineistoja.

1.2 Opinnäytetyön rakenne

Johdantoa seuraavassa pääluvussa tarkastellaan ikääntyviä yrittäjiä Suomessa. Osiossa käydään läpi viimeisimpien arvioiden mukaan maamme ikääntyvien yrittäjien määrää ja heidän suunnitelmiaan yrityksestä luopumiseen liittyen. Osio sisältää myös luvun yrittäjätoiminnan mahdollisuuksista eläkkeellä. Näiden jälkeen pääluvussa kolme käsitellään henkilöyhtiötä yritysmuotona ja sen verotusta. Pääluvussa neljä keskitytään yritystoiminnasta luopumisen eri vaihtoehtoihin ja niiden suunnitteluun. Luvussa käydään läpi yritystoiminnasta luopumiseen valmistautumista, henkilöyhtiön myyntiä ja sukupolvenvaihdosta sekä henkilöyhtiön lopettamista. Näiden teoriaosuuksien jälkeen esitellään perustietoja tarkasteltavasta yrityksestä Kuosi Ky ja pohditaan yritystoiminnasta luopumista kyseisessä yrityksessä. Lopuksi arvioin opinnäytetyön onnistumista, tavoitteiden saavuttamista ja pohdin mahdollisia samaan aihealueeseen liittyviä opinnäytetyön aiheita. Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella pyritään lisäämään ymmärrystä ilmiöihin ja kuvaamaan niitä monipuolisesti (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006). Tämän tutkimuksen avulla halutaan selvittää maamme ikääntyneiden yrittäjien vallitsevaa tilannetta ja yritystoiminnasta luopumista henkilöyhtiössä.

1.3 Opinnäytetyössä käytetyt määritelmät

Tässä opinnäytetyössä käytetään seuraavia termejä ja määritelmiä:

Ikääntyvä yrittäjä = Ikääntyneellä yrittäjällä tarkoitetaan yli 55-vuotiasta yrittäjää

Luopuja = Yrittäjä, joka luopuu yrityksestä

Jatkaja = Yritystoimintaa jatkava henkilö, voi olla ostaja tai jatkaja

Mikroyritys = Alle kymmenen henkilöä työllistävä yritys

Omistajanvaihdos = Yritys vaihtaa omistajaa yrityskaupan tai sukupolvenvaihdoksen muodossa

2 IKÄÄNTYVÄT YRITTÄJÄT SUOMESSA

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 55 vuotta täyttäneitä yrittäjiä oli noin 30 prosenttia kaikista yrittäjistä Suomessa vuonna 2010, jos alkutuotannon toimialoja ei oteta huomioon. Ikääntyviä yrittäjiä oli määrällisesti noin 70 000. Tämän seurauksena tuhansissa yrityksissä toteutetaan omistajanvaihdos tai yrityksiä lopetetaan lähivuosina ainoastaan yrittäjien eläköitymisen takia. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2011, 65) Ikääntyneiden 55–74-vuotiaiden yrittäjien määrä on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla. Tähän on vaikuttanut väestön vanheneminen ja ikääntyneiden lisääntynyt työssäkäynti. Lisäksi eläkkeellä olevien sivutoiminen yrittäjyys on yleistynyt. Yrittäjänä jatkamiselle ikääntyneenä on nykyään paremmat mahdollisuudet kuin aiemmin. (Tilastokeskus 2011, Ikääntyneiden yrittäjyys on lisääntynyt) Alla olevasta kuviosta voi tarkastella ikääntyvien yrittäjien lukumäärää ja osuutta kaikista yrittäjistä vuonna 2011.

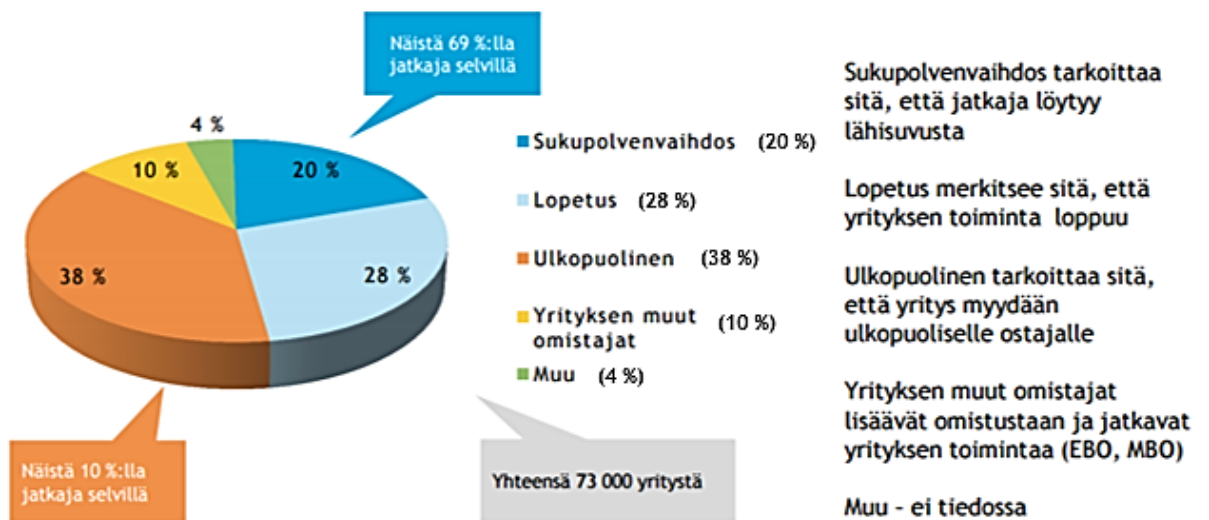

Kuvio 1. Yrittäjien määrä ja osuus ikäryhmittäin ilman avustavia perheenjäseniä (pl. alkutuotanto) v. 2011 (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2012, 123)

Suurella osalla maamme ikääntyneistä yrittäjistä on takanaan pitkä ura yrittäjänä. Vuonna 2010 puolet ikääntyneistä yrittäjistä oli toiminut yrittäjänä 23 vuotta tai enemmän selviää Tilastokeskuksen hyvinvointikatsauksesta. Tosin aloittavien yrittäjien osuus ikääntyneistä yrittäjistä on kasvanut. Yhä useampi ryhtyy yrittäjäksi vanhempanakin. Yrittäjänä toimimista vanhuuseläkkeellä on helpotettu 2000-luvulla, mikä on voinut lisätä kiinnostusta yrittäjyyteen tai sen jatkamiseen. Vanhuuseläkkeellä yritystoimintaansa jatkavan yrittäjän ei tarvitse maksaa yrittäjän eläkemaksua, mikä helpottaa toiminnan kannattavuutta. Yrittäjän on myös mahdollista pienentää työpanostaan ja hakeutua osaaikaeläkkeelle ennen varsinaista vanhuuseläkettä. (Tilastokeskus 2011, Ikääntyneiden yrittäjyys on lisääntynyt)

2.1 Ikääntyvän yrittäjän suunnitelmat

Ajankohtainen kysymys on, mitä yrityksille tapahtuu kun niiden yrittäjät siirtyvät eläkkeelle. Löytyykö yritykselle jatkajaa vai uhkaako yritystä lakkauttaminen? Suomen Yrittäjät -järjestö on arvioinut, että seuraavan kymmenen vuoden aikana yli 50 000 yritystä tarvitsisi uuden yrittäjän kun nykyisiä yrittäjiä siirtyy eläkkeelle. Näistä yrityksistä suurin osa on mikroyrityksiä. Suomen Yrittäjien ja Työ- ja elinkeinoministeriön yhdessä teettämässä tutkimuksessa on selvitetty yrittäjien aikeita kun he luopuvat yritystoiminnastaan. (Yle-uutiset 2014, Suomen Yrittäjät: Vanhan yrityksen ostaminen kolme kertaa turvallisempaa kuin uuden perustaminen) Seuraava kuvio havainnollistaa näitä yli 55-vuotiaiden yrittäjien aikomuksia luopua yritystoiminnastaan.

Kuvio 2. Yli 55-vuotiaiden yrittäjien aikeet luopua yritystoiminnastaan, vaihtoehtojen jakautuminen v. 2010–2020 (Suomen Yrittäjät 2012, Omistajanvaihdoshanke)

Tutkimukseen vastaajista noin 20 prosenttia aikoo luopua yrityksestään sukupolvenvaihdoksella ja 38 prosenttia aikoo myydä yrityksensä ulkopuoliselle. Tähän liittyy merkittävä haaste, sillä ulkopuoliselle myyjistä yrittäjistä vain noin 10 prosentilla on jatkaja tiedossa. Jatkajan löytäminen on suuri ongelma. Selvityksen mukaan suurimmalla osalla sukupolvenvaihdosta suunnittelevilla yrittäjillä on yritystoiminnan jatkaja tiedossa. Sukupolvenvaihdoksia suunnittelevien suurimpana ongelmana pidetään jatkajan rahoituksen löytymistä. Usein yritykset, jotka etsivät toiminnalleen jatkajaa ovat työllistäviä yrityksiä. Yksinyrittäjälle on tavanomaista luopua yritystoiminnastaan kokonaan niin, että yrityksen toiminta loppuu. Tutkimukseen vastaajista yrittäjistä 28 prosentilla oli aikeissa lopettaa yritys kun tulee eläkkeelle siirtymisen aika. Yrityksen lopettamisen aiheellisuutta yksinyrittäjän kohdalla kuvaillaan niin, että omaa osaamista, päätä ja jalkoja on vaikea myydä eteenpäin. (Yle-uutiset 2014, Suomen Yrittäjät: Vanhan yrityksen ostaminen kolme kertaa turvallisempaa kuin uuden perustaminen)

2.2 Ikääntyvän yrittäjän haasteet

Yrittäjät jatkavat työelämässä pitempään verrattuna palkansaajiin. Taustalla vaikuttavat monet syyt, mistä johtuen yrittäjät jatkavat yritystoimintaa vielä vanhemmalla iällä. Syytä voivat olla esimerkiksi yrittäjyys elämäntapana tai riittämätön eläkekertymä, sillä usein eläkkeiden perustana olevat yrittäjien YEL-maksut ovat olleet alimitoitettuja. Yritystoimintaa on ehkä jatkettava jos yrittäjällä ei ole taloudellisesti varaa jäädä eläkkeelle. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2011, 108) Varsinkin pitkään yrittäjänä toimineiden eläke jää monesti pieneksi, kun yrittäjän eläkemaksuissa on säästely (Tilastokeskus 2011, Ikääntyneiden yrittäjyys on lisääntynyt). Moni yrittäjä saattaa jatkaa yritystoimintaa senkin vuoksi että haluaa elämäntyönsä jatkuvan, mutta jatkajaa toiminnalle ei ole vielä löytynyt. Toisaalta taas vaikka mahdollinen jatkaja olisi tiedossa, voi jatkajan ongelmana olla rahoituksen saaminen. (Yle-uutiset 2014, Suomen Yrittäjät: Vanhan yrityksen ostaminen kolme kertaa turvallisempaa kuin uuden perustaminen). Jos kyseessä on kovin pieni yritys, jatkajan löytyminen on usein vaikeaa kaikilla toimialoilla (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2011, 65).

Vaikka yrittäjät jatkavat työelämässä keskimäärin palkansaajia pidempään, eläköityminen on koskenut ja tulee koskemaan kymmeniätuhansia yrittäjiä lähivuosina. Yrittäjien eläkkeelle siirtyminen voi tarkoittaa useissa tapauksissa yrityksen toiminnan lakkauttamista. Kaikilla työuraansa lopettavilla yrittäjillä ei ole tiedossa jatkajaa yritykselle yrittäjän omasta perheestä tai lähipiiristä eikä vähemmän kilpailukykyiselle yritykselle välttämättä löydy ulkopuolista ostajaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2011, 108) On arvioitu, että yrittäjän eläkkeelle siirtyminen on yritystoiminnan loppumisen toiseksi yleisin syy Suomessa. Eläkkeelle siirtymisen yleisyyttä selittää maamme yrittäjien vanheneva ikärakenne. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2012, 85)

Yritysten lopettamisille on kiinnitetty huomiota huomattavasti vähemmän kuin yritysten aloittamisille. Yritystoiminnasta luopuvalle yrittäjälle ei ole olemassa samanlaisia tukipalveluja kuin yritystoimintaa aloittavalle. Joidenkin yritysten kohdalla lopettaminen voi olla jopa työläämpää kuin yrityksen perustaminen. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2012, 84)

Yrittäjien kokemia haasteita omistajanvaihdoksiin liittyen on tutkittu ja koottu valtakunnalliseen omistajanvaihdosbarometriin. Sen mukaan yrittäjät pitivät merkittävimpana ongelmana omistajanvaihdoksissa jatkajan tai ostajan löytämistä. Yrityksen arvonmäärittystä pidettiin myös ongelmallisena. Haastavaksi koettiin yrittäjän osaamisen siirtäminen jatkajalle. Muita vaikeaksi koettuja asioita olivat muun muassa yrityksen laittaminen myyntikuntoon, yrityksestä luopumisen vaikeus ja yrittäjän oma tietämys omistajanvaihdosasioista. (Varamäki, Tall, Sorama ja Katajavirta 2012, 52)

2.3 Yrittäjätöiminta eläkkeellä

Eläkkeellä ollessa voi toimia yrittäjänä. Yrittäjä voi jatkaa yritystoimintaansa tai aloittaa uuden toiminnan vapaasti ollessaan vanhuuseläkkeellä tai varhennetulla vanhuuseläkkeellä. Vanhuuseläkkeen alkaessa yrittäjän YEL-vakuutus päättyy. YEL-vakuutuksen voi halutessaan ottaa myös vanhuuseläkkeellä ollessaan ja kerryttää siten vielä lisää eläkettä. Myös osa-aikaeläkkeellä ja työkyvyttömyyseläkkeellä yrittäjä voi harjoittaa pienimuotoista yrittäjätöimintää. Tällöin yrittäjän on pienennettävä työpanostaan ja YEL-työtuloaan. (Veritas 2015, Yrittäjätöiminta eläkkeellä)

Yrittäminen on monelle hyvä vaihtoehto lisätä tienestejä eläkkeellä ollessa. Moni yrittäjä jatkaa yritystoimintaa sivutoimisesti eläkkeellä esimerkiksi pieneksi jääneen eläkkeen takia. On tietysti muitakin syitä jatkaa yrittämistä vielä eläkkeellä ollessaan. Yrittäminen voi olla hyvin mielekäs ja joustava tapa tehdä työtä eläkkeellä. Sivutoiminen yrittäjyys voi toimia yrittäjälle kevyempänä laskuna työelämästä pois siirtymiseen. Eläkkeellä olevista yrittäjistä noin puolet toimii sivutoimisesti. Työhön käytetty aika on sivutoimisella yrittäjällä selkeästi osa-aikaista kun taas päätoimisella yrittäjällä se on kokoaikaista ansiotyötä. Yrittäjä saa nostaa yrittäjäeläkettään ja silti jatkaa yrittäjätöimintaansa entiseen tapansa. (Eläkkeelle.com 2013, Eläkkeellä yrittäjäksi)

3 YRITYSMUOTONA HENKILÖYHTIÖ

Henkilöyhtiömuotoja ovat avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. Henkilöyhtiöitä säännellään avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä annetussa laissa. Suuri osa kyseisen lain säännöksistä on tahdonvaltaisia eli yhtiömiehet voivat sopia asioista laajasti. Henkilöyhtiössä on oltava vähintään kaksi yhtiömiestä. Yhtiö syntyy kun yhtiömiehet solmivat yhtiösopimuksen. (Lindström 2015, Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt)

Tilastokeskuksen Yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan yritysmuotona avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä on yhteensä hieman yli kymmenen prosenttia kaikista yrityksistä Suomessa. Henkilöyhtiöt ovat usein kooltaan pieniä yrityksiä, työllistäen keskimäärin noin pari henkilöä. (Työ- ja elinkeinoministeriö, Yrittäjyyskatsaus 2012, 97)

3.1 Henkilöyhtiö yleisesti

Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä käytetään yleisnimitystä henkilöyhtiö, mikä juontaa juurensa siihen, että vastuunalaisella yhtiömiehellä on suhteessa kolmansiin osapuoliin

- henkilökohtainen vastuu
- hallinnoimisoikeus
- oikeus edustaa yhtiötä.

Henkilöyhtiö on olemassa yhtiömiesten henkilöistä erillisenä oikeushenkilönä eli yhtiö on itsenäinen oikeushenkilö. Henkilöyhtiö voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä olla asianomaisena tuomioistuimessa ja viranomaisessa. Henkilöyhtiön omaisuus ja velat ovat erillään yhtiömiesten henkilökohtaisesta omaisuudesta. (Lindström 2015, Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt)

Avoimessa yhtiössä yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiössä yksi tai useampi vastuunalainen yhtiömies on henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön velvoitteista. Tämä erottaa henkilöyhtiöt niin sanotuista pääomayhtiöistä, kuten osakeyhtiöistä, joissa osakkaat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön veloista. Avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä annetussa laissa ei ole erikseen velkojia suojaavia säännöksiä, sillä vastuunalaiset yhtiömiehet ovat henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön varoista ja veloista. Varojen nostamista henkilöyhtiöstä ei ole rajoitettu ja yhtiön oma pääoma voikin olla negatiivinen. Yhtiömiesten henkilökohtaisista vastuista henkilöyhtiö ei ole vastuussa. (Lindström 2015, Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt)

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön välillä selkein ero on, että kommandiittiyhtiössä on yksi tai useampi ääneton yhtiömies, jonka vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu pääomapanoksen määrään. Avoimessa yhtiössä ei näitä äänettämiä yhtiömiehiä ole, vaan ainoastaan vastuunalaisia yhtiömiehiä. (Lindström 2015, Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt)

Henkilöyhtiön syntymisen edellytyksiin kuuluvat henkilöyhtiön tunnusmerkkien täyttyminen sekä yhtiösuhdetta koskevan sopimuksen olemassa olo. Käytännössä tehdään kirjallinen yhtiösopimus, jossa sovitaan muun muassa omistusosuuksista, pääomapanoksista ja oikeuksista voitonjakoon. Yhtiöstä tehdään Kaupparekisteriin ja Verohallinnolle perustamisilmoitus. Henkilöyhtiön edustamisessa lähtökohtaisesti vastuunalaisilla yhtiömiehillä on nimenkirjoitusoikeus. Tätä voidaan kuitenkin yhtiösopimuksessa rajoittaa siten, että tietyillä vastuunalaisilla yhtiömiehillä ei nimenkirjoitusoikeutta ole tai että oikeus on vain kahdella yhtiömiehellä yhdessä. Vastuunalainen yhtiömies voi edustaa yhtiötä vain sellaisessa hankkeessa, joka kuuluu yhtiön toimialaan. (Lindström 2015, Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt)

Henkilöyhtiön varat siirretään yhtiömiehille. Voitonjako yhtiöstä tapahtuu yksityiskäyttönä joko rahana tai tavarana. Yhtiö voi myös maksaa palkkaa tai luontoisetua yhtiömiehelle työtä vastaan. Työskentelyä pidetään edellytyksenä palkanmaksulle eli esimerkiksi äänettömälle yhtiömiehelle ei voi maksaa palkkaa ellei hän työskentele yrityksessä. (Lindström 2015, Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt)

Yhtiösopimukseen voidaan tehdä muutoksia tavallisesti, mikäli kaikki yhtiömiehet ovat muutoksesta yksimielisiä. Kommandiittiyhtiössä tarvitaan myös äänettömien yhtiömiesten suostumus yhtiösopimuksen muuttamiseen. Kyseinen lain määräys on tahdonvaltainen, joten yhtiösopimuksessa voidaan sopia myös toisin. Henkilöyhtiö perustuu yleensäkin keskinäiseen luottamukseen yhtiömiesten kesken. Yhtiömies voi luovuttaa yhtiöosuutensa vain jos luovutukseen on kaikkien yhtiömiesten suostumus. (Ukkola ja Vilppula, 2004, 24) Ellei siis toisin ole sovittu yhtiösopimuksessa, yhtiöosuus ei ole siirrettävissä elleivät kaikki yhtiömiehet suostu siirtoon. Yhtiöosuuden siirtokielto perustuu siihen, että henkilöyhtiössä yhtiömiesten välien on oltava aina luottamuksellisia. Jokaisella yhtiömiehellä on mahdollisuus irtisanoa yhtiösopimuksensa. Irtisanomisaika on kuusi kuukautta, ellei toisin ole sovittu. (Lindström 2015, Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt)

3.2 Verotus henkilöyhtiössä

Henkilöyhtiö ei ole erillinen verovelvollinen, vaan yhtiömiehet maksavat elinkeinotoiminnan tuloksesta veron omassa henkilökohtaisessa verotuksessaan (Lindström 2015, Yhtiömuotojen verotus). Yhtiölle vahvistetaan elinkeinotoiminnan tulos, joka jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tulona aikaisempien vuosien tappioiden vähentämisen jälkeen. Yhtiön tekemää tappiota ei jaeta yhtiömiehille, vaan se vähennetään seuraavien vuosien elinkeinotoiminnan tuloksista. Yhtiömiehen tulosta ei vähennetä tappiota silloinkaan, kun yhtiö lopettaa toimintansa. (Tomperi 2014, 36) Yhtiömiehen osuus yrityksen voittoon sovitaan lähtökohtaisesti yhtiösopimuksessa ja sovittu peruste on verotuksen perustana. Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen yhtiöön sijoittamalle pääomalle sovitaan yleensä tietyn korkoprosentin mukainen tuotto, mutta peruste voi olla muukin, kuten tietty prosenttiosuus tuottoon. (Lindström 2015, Yhtiömuotojen verotus)

Yhtiömiehen osuus yhtiön verotettavasta tulosta jakaantuu pääoma- ja ansiotuloksi. Pääomatulon osuus riippuu yhtiön verovuotta edeltävän verovuoden nettovarallisuudesta, johon on lisätty 30 % viimeisten 12 kuukauden aikana maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkoista. Tästä pääomatulon laskentaperusteesta 20 % on yhtiömiehen pääomatuloa. (Tomperi 2014, 38) Kun yhtiömiehen verotettavan tulon osuudesta on ensin laskettu pääomatulon määrä, jää loppuosa verotettavaksi ansiotulona (Verohallinto 2015, Tuloverotus).

4 YRITYSTOIMINNASTA LUOPUMINEN

Yritystoiminnasta luopuminen voi tulla kyseeseen monissa eri tilanteissa, kuten yrityksen ollessa taloudellisesti kannattamaton tai yrittäjän halusta tehdä jotain muuta yrittäjänä toimimisen sijaan. Tässä luvussa keskitytään yrityksestä vapaaehtoisesti luopumiseen ja sen suunnitteluun. Ensin käsitellään yrittäjän valmistautumista yrityksestä luopumiseen ja sen jälkeen kolmea tavanomaista tapaa luopua yritystoiminnasta. Luvussa selvitetään millaisia asioita kannattaa huomioida yritystoiminnasta luovuttaessa eri tilanteissa.

4.1 Valmistautuminen yrityksestä luopumiseen

Yrittäjällä on useita mahdollisuuksia siirtyä sivuun yrityksestään luopumalla yrityksen omistuksesta. Liiketoiminta ja omistajuus voidaan siirtää perheen tai lähisuvun jäsenille tai henkilöille yrityksen sisältä tai ulkopuolelta. Myös yrityksen lopettaminen on vaihtoehto. (Heinonen, Malinen, Stenholm ja Vitikainen 2005, 22)

Kuvio 3. Yritystoiminnan siirron toteuttamisvaihtoehtoja (Heinonen ym. 2005, 23)

On siis olemassa vaihtoehtoisia tapoja luopua yritystoiminnasta. Luopumistavan valintaan vaikuttavat monet tekijät. Mikäli yritykselle ei löydy jatkajaa, vaihtoehdoksi luopumiselle jää käytännössä vain yrityksen purkaminen. Jos yritykselle on jatkaja, tulee mietittäväksi yrityksestä luopumisen vastikkeellisuus. Alkuun yrittäjän kannattaa pohtia, tarvitseeko tai haluaako hän rahaa eli onko luovutuksen oltava ainakin osittain vastikkeellinen. Jos vastikkeen saaminen ei ole yrittäjälle välttämätöntä, yritys on mahdollista myös lahjoittaa ilman vastiketta tai myydä isolla alennuksella. (Lakari 2012, 15)

Yrityksestä luopumisen eri suunnitteluvaihtoehdot vaikuttavat eri tavoin eri veroihin (Manninen 2001, 18). Yritystoiminnasta luopumiseen liittyviä veroseuraamuksia on hyvä tarkastella, mutta niiden ei tulisi kuitenkaan määritellä luopumisen vaihtoehtoa. Tärkeämpää on, että haluttu lopputulos on selvillä ja pyrkiä sitten toteuttamaan yritystoiminnasta luopuminen mahdollisimman vähäisin veroseuraamuksin. Usein käytännön sujuvuus luopumisessa onkin olennaisempaa verojen minimoinnin sijaan. (Lakari 2012, 16)

4.1.1 Omistajanvaihdokseen valmistautuminen

Omistajanvaihdoksella tarkoitetaan tapahtumaa, jossa yritys vaihtaa omistajaa. Omistajanvaihdos on yrityksessä hyvin merkittävä ja yksilöllinen tapahtuma. Yrittäjälle se tarkoittaa usein koko elämäntyön siirtymistä uusiin käsiin. Huolellinen suunnittelu on yrityskaupassa ja sukupolvenvaihdoksessa tärkeää, jotta voidaan välttää hallitsemattomaan tilanteeseen joutuminen, ja yritys pysyy toimintakykyisenä muutoksessa. Suunnittelemalla yrityskauppa ja sukupolvenvaihdos huolellisesti voidaan päästä tarkoituksenmukaiseen lopputulokseen sekä myyjän että ostajan kannalta. Suunnittelu vie aikaa ja parhaaseen tulokseen päästäänkin pitkäjänteisellä toiminnalla. (Manninen 2001, 17)

Yrityksen myyntiin tai siirtämiseen lähipiirissä olevalle jatkajalle on suositeltavaa varautua vähintään paria vuotta ennen ajateltua omistajanvaihdoksen ajankohtaa. Olennaista on yrityksen valmistelu myyntikuntoon. Henkiseen ja toiminnalliseen valmistautumiseen sekä jatkajan perehdyttämiseen on varattava riittävästi aikaa. (Tall 2014, 25) Aikaa vie näiden lisäksi yrityksen arvonmääritys, mikä ei ole aivan yksinkertainen asia. (Yle-uutiset 2014, Suomen Yrittäjät: Vanhan yrityksen ostaminen kolme kertaa turvallisempaa kuin uuden perustaminen) Suunnittelu on onnistuneen omistajanvaihdoksen keskeinen tekijä (Tall 2014, 13).

Yksittäisen yrittäjän näkökulmasta omistajanvaihdosprosessi alkaa valmistautumisvaiheella, jolloin valmistaudutaan yrittäjyydestä luopumiseen ja valmistellaan yritys omistajanvaihdokseen. Valmisteluvaiheessa suunnitellaan, mitä ollaan siirtämässä, millä tavoin ja mitä edellytyksiä omistajanvaihdoksen toteuttamiselle on. Tarkoituksena on, että tässä vaiheessa yrittäjä myös määrittelee omistajanvaihdokseen liittyen toteuttamistavan, omat tavoitteensa, suunnittelee johtamisen siirron ja ottaa selvää mistä löytää jatkaja toiminnalle. Suunnitellessa omistajanvaihdosta käydään yleensä läpi

todennäköisimmät ja tarkoituksenmukaisimmat vaihtoehdot omistajanvaihdoksen toteuttamiselle. Suunnitelmaa on kuitenkin pystyttävä täsmentämään tarvittaessa omistajanvaihdosprosessin aikana. (Tall 2014, 27)

Tarpeet asiantuntemukselle vaihtelevat tapauskohtaisesti omistajanvaihdoksissa. Yrittäjälle omistajanvaihdos on yleensä ainutkertainen prosessi, johon tukea saatetaan etsiä lähiasiantuntijoilta sekä myös erikoistuneimmilta osaajilta. Tutkimusten mukaan valmistautuminen omistajanvaihdokseen aloitetaan usein liian myöhään. (Tall 2014, 22) Yleensä erityisesti mikroyrityksille on tärkeää, että omistajanvaihdoksen toteuttamiseen on saatavilla riittävästi ammattimaista osaamista avuksi. Mikroyrityksen omistajanvaihdos voi kuitenkin olla kauppana yksinkertainen jos kaupan kohde on selkeä ja ostaja tuntee yrityksen liiketoiminnan. (Tall 2014, 13)

Suunnittelussa on olennaista kiinnittää huomiota yrityksen taseen luovutuskuntoon laittamiseen ja siirtyvän yritysvarallisuuden määrittelyyn sekä yrityskauppaa koskeviin vastuu- ja verokysymyksiin. Lisäksi mietittävänä voi olla oikean yritysmuodon valinta luovutusta varten. Henkilöyhtiössä ongelmana voi olla raskaat vastuukysymykset, jolloin henkilöyhtiö saatetaan muuttaa osakeyhtiöksi sukupolvenvaihdoksen tai yrityskaupan helpottamiseksi. (Manninen 2001, 18) Erilaiset vastuukysymykset ovatkin olennaisia yrityksestä luovuttaessa ja varsinkin henkilöyhtiössä vastuut ovat yleensä laajoja. Yrityksen velkojen vakuudeksi on saatettu asettaa yrittäjän henkilökohtaista omaisuutta. Vastuuasiat on syytä selvittää huolellisesti omistajanvaihdoksen yhteydessä. (Manninen 2001, 22) Omistajanvaihdoksissa asiantuntija-apua on usein suositeltavaa käyttää muun muassa luovutuskirjan laatimisessa ja veroseuraamusten selvityksessä (Lakari 2012, 18).

Yrityksissä on usein avainhenkilöitä, joiden panos yrityksen menestymisessä on tärkeää. Yrityksen toiminta vaikeutuu, jos se menettää avainhenkilöitään. Niinpä omistajanvaihdosprosessissa avainhenkilöiden mukaanotto on tarpeellista. (Heinonen ym. 2005, 48) Yrityskauppa voi merkitä yrityksen toiminnan uudelleen järjestelyä ja rakentamista, ja sen tuoma epävarmuus työn jatkumisesta voi saada yrityksen avainhenkilöitä etsimään muita vaihtoehtoja. Avainhenkilöiden lähtö voi heikentää omistajanvaihdoksen onnistumista ja sen vuoksi onkin tärkeää huolehtia avainhenkilöiden sitouttamisesta yritykseen. Yrityksen avainhenkilöitä voi olla monenlaisia; avainhenkilö voi olla esimerkiksi tekninen osaaja, hyvä johtaja tai jonkin osa-alueen asiantuntija. Yritykseen sitouttamiskeinoja ovat muun muassa taloudelliset kannustimet, viihtyisä työympäristö ja työn sisältö. Avainhenkilölle tärkeitä asioita sitoutumisen kannalta työssä ovat yleensä myös hyvät vaikutusmahdollisuudet, tulevaisuuden näkymät ja urapolut. (Työsuojelurahasto 2010, Yritys pitää avainhenkilöt, jos sitouttaa nopeasti)

4.1.2 Jatkajan löytäminen ja opastaminen

Yksi yrittäjän haasteista on jatkajan löytäminen yritykselle. Tähän ongelmaan apua voi tuoda erilaiset kauppapaikat, joiden kautta voi etsiä yritykselle ostajaa sekä myynnissä olevia yrityksiä. Suomessa oli keväällä 2014 arviolta 30 internetissä toimivaa kauppapaikkaa, joiden kautta näitä myynnissä olevia yrityksiä ja yritysten ostajia voi löytää. Niitä ylläpitävät Suomen Yrittäjät ja sen aluejärjestöt, julkisen sektorin toimijat ja yksityiset toimijat. Kauppapaikkoja on erilaisia: ne voivat olla tyypiltään informaatiokanavia, itsepalvelupörssiä tai välityspalveluja tarjoavia sivustoja. Internetissä toimivien kauppapaikkojen näkyvyys on käytännössä koko Suomen kattavaa. Julkisen sektorin toimijoiden ylläpitämät kauppapaikat palvelevat erityisesti mikroyritysten tarpeita omistajanvaihdoksissa, joissa tavallisesti korostuu paikallisuus eikä kaupallisilla välittäjillä ole välttämättä kiinnostusta niihin yritysten pienuuden vuoksi. (Viljamaa ym. 2014, 17)

Jatkaja yritykselle voi löytyä usein yrittäjän perheestä tai lähipiiristä. Luopujan lähipiirissä ei kuitenkaan aina ole kiinnostunutta ja kyvykästä jatkajaa yritykselle. Tällaisessa tilanteessa sopiva jatkaja voi olla yrityksen palveluksessa oleva henkilö. (Immonen 2014, Alihintainen omistajanvaihdos lahjaa, ansiotuloa, pääomatuloa) Tällöin mahdolliseen alihintaiseen kauppaan liittyy riski, että hinnan alennus katsotaan lahjan sijaan työntekijän palkaksi. Palkkaan taas kohdistuu ansiotulojen verotus työntekijälle sekä työnantajalle maksettavaksi tulee palkan sivukulut. (Ukkola ym. 2004, 238).

Omistajanvaihdosneuvontaa yritystoiminnasta luopuville ja jatkajille on tarjolla vaihtelevasti eri puolilla maata. Niitä tarjoavat muun muassa yrittäjien aluejärjestöt, uusyrityskeskukset, kehitys- ja elinkeinoyhtiöt sekä yksityiset palveluntarjoajat. Neuvontapalvelujen saatavuus vaihtelee suuresti eri alueilla Suomessa. (Viljamaa ym. 2014, 20)

Kuten aiemmin on todettu, yritystoiminnasta luopumiseen kannattaa varata riittävästi aikaa. Jos yritystoimintaa jatkaa uusi yrittäjä, liittyy tilanteeseen usein hänen opastaminen yrityksen toimintaan luopuvan yrittäjän johdolla. Tällöin on syytä sopia mahdollisesta luopuvalle yrittäjälle maksettavasta korvauksesta sekä tarkistaa korvauksen maksamiseen liittyvät veroasiat. (Lakari 2012, 15) Yrityksen kannalta olisi yleensä hyvin tärkeää, että yrityksestä luopuja olisi mukana yritystoiminnassa hyvän aikaa jatkajan tukena. Toisinaan kuulee sanottavan, ettei korvaamattomia ihmisiä olekaan, mutta joskus yrityksessä saattaa muodostua tilanne, jossa henkilöstä näyttää tulleen korvaamaton yrityksen toiminnalle. Yrittäjävetoinen yritys saattaa olla rakentunut niin perusteellisesti yrittäjän osaamisen varaan että ilman tätä yrittäjää yritys ei kykene toimimaan kunnolla. Tällöin voi olla välttämätöntä suunnitella ja sopia tavasta, jossa yrittäjä jättäytyy vaiheittain pois yrityksen palveluksesta tai yrityksen palvelukseen otetaan jatkaja oppimaan toimintatapoja. (Tenhunen ym. 2000, 50) Yrittäjän tietotaidon ja kontaktien siirtyminen omistajanvaihdoksessa on hyvin tärkeää yrityksen jatkon kannalta (Tall 2014, 29).

Luopujan osaamisen siirtäminen jatkajalle on usein yksi haasteellisimmista asioista omistajanvaihdoksessa. Osaamisen siirron lisäksi tärkeää ja haastavaa on yrityksen suhteiden ja verkostojen siirto luopujan ja jatkajan välillä. Luopujalle on vuosien aikana kertynyt paljon hiljaista tietoa, jonka siirtäminen vaatii aikaa. Yrittäjä tuntee toimialansa pelisäännöt, yhteistyökumppanit, kilpailijat ja kilpailutilanteen. Nämä asiat ovat usein sellaisia mitkä on koettu ja opittu vuosien varrella eikä niitä ole kirjoitettu minnekään. Tällaiset tiedot ovat erittäin tärkeitä jatkajalle yritystoiminnan menestyksellistä jatkoa ajatellen. Yritykselle erittäin tärkeä sidosryhmä on sen asiakkaat, jotka kannattaakin ottaa huomioon jo omistajanvaihdoksen suunnitteluvaiheessa. Asiakkaiden lisäksi muita tärkeitä sidosryhmiä yritykselle ovat muun muassa tavarantoimittajat, palveluntarjoajat kuten tilitoimisto ja mainostoimisto, rahoittaja sekä yrittäjäjärjestöt. Luopujan ja jatkajan kannattaa käydä yhdessä läpi myös henkilöstöön liittyvät asiat. Usein mitä pienemmästä yrityksestä on kyse, sitä suurempi on yrittäjän omien arvojen ja verkostojen merkitys yrityksen toiminnalle. (Heinonen ym. 2005, 42)

4.1.3 Omistajanvaihdoksen rahoittaminen

Yrityskaupan tai sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseksi tarvitaan usein ulkopuolista rahoitusta: harva jatkaja pystyy maksamaan koko kauppasummaa omista rahoistaan. Rahoittajana omistajanvaihdokselle toimii usein pankki tai Finnvera, joka on valtion omistama erityisrahoitusyhtiö. Myös myyjä voi toimia rahoittajana siten, että myöntää maksuaikaa jatkajalle osaan kauppasummasta, jotta kauppa tulee jatkajalle mahdolliseksi. Myyjän etuna on, että tällöin kaupasta voi saada myös paremman hinnan. (Suomen Yrittäjät 2014, Sukupolven- ja omistajanvaihdos: rahoitus) Rahoitusta tarvitaan yleensä kauppahinnan maksamiseen, investointeihin tai käyttöpääomaan, ja näihin tilanteisiin voi hakea lainaa tai takausta Finnveralta (Finnvera 2014, Yrityskauppa). Jatkajan kannattaa selvittää ja varmistaa rahoitusta yrityskaupan alkuvaiheessa ja ennen ostotarjouksen tekemistä. Rahoittajina yrityskaupalle toimii tyypillisesti yksityisten pankkien ja Finnveran lisäksi jatkaja itse omalla rahoituksellaan, muut yrityksen osakkaat tai lähipiirin sijoittajat, vakuutusyhtiöt ja myyjä maksuaikajärjestelyn muodossa. (Ely-keskus 2011, Ostajan opas: ohjeita bisneksen ostajalle)

Myyjän kannattaa kuitenkin ensisijaisesti tavoitella maksua suoraan. Myyjällä on aina menetyksen riski, jos kauppahinnasta osa jää ostajan luoton vakuudeksi tai muutoin kiinni yritykseen. Yrityskaupoissa ostaja voi haluta sitoa kauppahinnan tulevien vuosien tulokseen ja maksaa kauppasummaa erissä. Myyjällä ei kuitenkaan ole tulevaisuudessa enää vaikutusvaltaa siihen, miten yritys tekee tuloista. (Ruohola 2013, Miten myyn yritykseni)

Kun on kyse sukupolvenvaihdoksesta perhepiirissä, korostuu taloudellisissa asioissa erityisesti luopujan eläketurvan varmistaminen ja jatkajan rahoituksen järjestäminen. Useimmiten pohdittavaksi tulee tarvitseeko luopuja vaihdoksessa täyttä korvausta yrityksestään vai riittääkö, että omistajanvaihdos toteutetaan lahjanluonteisella kaupalla tai kokonaan lahjoituksena. Lisäksi selvitettäväksi tulee jatkajan mahdollisuus saada rahoitusta omistajanvaihdokseen. (Yritys-Suomi 2015, Perheyriksen sukupolvenvaihdos)

4.1.4 Verosuunnittelun ja veronkierron raja

Lainsäädännössä on veronkiertosäännöksiä, joilla voidaan puuttua oikeustoimiin joiden tarkoituksena katsotaan olevan pelkästään veron kiertäminen. Soveltuvuudeltaan veronkiertosäännökset ovat tarkoituksellisesti epämääräisiä, jotta ne ovat hyödynnettävissä ennalta arvaamattomissa tilanteissa. (Manninen 2001, 23) Hyväksyttävän verosuunnittelun ja veron kiertämisen rajaa ei ole siis tarkasti määritelty laissa. Veronkiertoa koskevan yleislausekkeen nojalla verottajalla on normaalia lain soveltamista laajemmat mahdollisuudet ehkäistä veron kiertämistä. (Verohallinto 2013, Verosuunnittelua vai veron kiertämistä) Omistajanvaihdoksen suunnittelussa eri toimenpiteistä kannattaa aina olla asiakirja, josta selviää toimenpiteen liiketaloudellinen syy. Tällaisella asiakirjalla voidaan todistaa toimenpiteen verotuksesta riippumaton tarkoitus. (Manninen 2001, 23)

4.2 Henkilöyhtiön myynti ulkopuoliselle

Yksi tyypillinen syy yrityksen myyntiin on yrittäjän eläkkeelle jääminen. Tilanteeseen voi liittyä se, että suvusta ei löydy sopivaa jatkajaa yritykselle ja yritystä myydään näin kokonaan ulkopuoliselle ostajalle. (Tenhunen ym. 2000, 66) Yrittäjälle yrityksen myyminen on tavallisesti edullisin vaihtoehto luopua yritystoiminnasta. Tällöin yrittäjä saa korvauksen yrityksen käyttö- ja vaihto-omaisuudesta sekä yrityksen nimestä, asiakaskunnasta ja sopimuksista yhteistyökumppaneiden kanssa. Yrittäjän elämäntyötä voidaan siis hinnoitella oikeaan arvoonsa. (Lakari 2012, 9)

Henkilöyhtiössä yrityskauppa voidaan toteuttaa myymällä yhtiömiesten yhtiöosuudet tai pelkkä liiketoiminta tai liiketoiminnan osa. Seuraavaksi käsitellään yrityksen laittamista myyntikuntoon, yrityksen arvon määrittäystä sekä erikseen yhtiöosuuksien kauppaa ja liiketoiminnan kauppaa.

4.2.1 Yritys myyntikuntoon

Harvassa on sellaiset yritykset, jotka kelpaavat ostettavaksi sellaisenaan ja nykykunnossaan. Tavallisesti yrityksessä on tehtävä järjestelyjä ennen sen myyntiä. Myyjän tehtävä on varmistaa, että yritys ja sen liiketoiminta kiinnostavat jatkajaa. Yritys on houkutteleva kun se tarjoaa hyvät kehittymismahdollisuudet ja yrittämisen mahdollisuuksia. Yritys, jonka toiminta ei ole riippuvainen nykyisestä yrittäjäpersoonasta tai hänen merkittävästä työpanoksesta, on helpompi myydä eteenpäin. Yrityksen kannattava toiminta ja hyvät tuotteet tai palvelut sekä toimivat asiakassuhteet tekevät yrityksestä kiinnostavan ostajalle. Yrityksen myyntikuntoon laittaminen onkin tärkeää ennen yrityksen myymistä. (Hämeen uusyrittäjäkeskus 2010, Yritys myyntikuntoon)

Taloustaito-lehden 9/2014 haastattelussa omistusjärjestelyihin ja yrityskauppoihin erikoistunut asiantuntija Sammy Lindholm toteaa yrityksen myyntikunnon olevan olennainen tekijä yrityskaupan toteutumiselle. Myyntikunnolla tarkoitetaan yksinkertaistaen sitä, että yrityksen asiat ovat kaikin puolin kunnossa. Tähän kuuluu, että sopimukset ovat lainmukaisia ja esimerkiksi palkat on maksettu työehtosopimusten mukaan. Yrityksellä pitää olla tietty liikeidea toiminnassaan. Myös tunnettavuus ja

yrittäjän fyysinen ulkoasu, kuten nettisivut, ovat tärkeitä tekijöitä ostajan kiinnostuksen herättämiseen. Yrittäjän on syytä miettiä yrityksen myyntikuntoa hyvissä ajoin ennen mahdollista yrityskauppaa. (Saari 2014, 40) Yrityksen tasetta kannattaa yleensä laittaa myyntikuntoon eli sellaiseen tilaan, jossa yritys on houkutteleva ostajalle. Yritykseen on voinut vuosien aikana kertyä ylimääräistä ja liiketoiminnan kannalta tarpeetonta omaisuutta. Tällöin on syytä siivota yrityksen tase ylimääräisestä omaisuudesta ja näin keventää raskasta tasetta. Henkilöyhtiöissä taseen muokkaaminen kevyemmäksi voi tapahtua yksityisotoilla tai kaupoilla. Taseen keventäminen edellyttää usein yrityksen taseessa olevan liikekiinteistön yksityisottoa tai myyntiä yrittäjälle ennen yrityskauppaa. Liiketilasta saatavilla vuokratuloilla luopuva yrittäjä voi myös turvata toimeentuloaan. (Manninen 2001, 20)

4.2.2 Yrityksen arvon määrittäminen

Yrityskaupassa yrityksen arvo määritellään myyjän ja ostajan toimesta yhdessä (Tenhunen ym. 2000, 70). Näkemuserot kauppahinnasta myyjän ja ostajan välillä ovat yleisiä ja joskus isokin haaste yrityskauppaneuvotteluissa (Tall 2014, 192). Yrityksen arvon määrittelyyn on olemassa erilaisia käytänteitä. Toisin kuin julkisesti noteeratuilla yrityksillä, yksityisille yrityksille ei ole markkina-arvoa, mikä määrittäisi yrityksen arvon. Tosin markkinat vaikuttavat näidenkin yritysten arvoon muun muassa kilpailutilanteen ja ostajaehdokkaiden määrän kautta. Yrityksen arvo määritellään yleensä joko yrityksen arvona tällä hetkellä tai yrityksen kykyä tuottaa tuloja tulevaisuudessa. Yrityskaupassa lopulliseksi yrityksen arvoksi muotoutuu se hinta, millä myyjä suostuu luopumaan yrityksestään ja jonka ostaja on valmis maksamaan. (Heinonen ym. 2005, 40)

Tavanomainen yrityksen arvon määrittelytapa on substanssiarvomenetelmä. Substanssiarvo saadaan vähentämällä yrityksen varoista velat, jolloin lopputuloksena on yrityksen omaisuus. (Heinonen ym. 2005, 40) Substanssiarvo on yleensä yrityksen minimihinta. Yksinkertaistaen substanssiarvo tarkoittaa yrityksessä olevaa omaa, velattoman varallisuuden määrää. Käytännössä arvon määrittely on hieman monimutkaisempaa. Yrityksen virallisessa taseessa olevat arvot ovat verotuksellisia arvoja, joihin voidaan tarvita oikaisuja yrityskauppatilanteessa. Omaisuuserien kuten tilojen, tavaroiden ja laitteiden käyvät arvot eli markkina-arvot tulee selvittää. Käypä arvo tarkoittaa sitä, minkä arvoinen esimerkiksi jokin useita vuosia sitten hankittu kone on tänä päivänä. Arvo voi olla tase-arvoa pienempi tai suurempi. Esimerkiksi kiinteistöt voivat olla taseessa 50 000 euroa, mutta niiden käypä arvo voi olla 500 000 euroa eli jopa kymmenkertainen. (Suomen Yrittäjät 2014, Sukupolven- ja omistajanvaihdos: arvonmäärittäminen)

Toinen tavanomainen tapa määrittellä yrityksen arvo on tuottoarvomenetelmä. Usein yrityskaupassa ja sukupolvenvaihdoksessa on kysymys yrityksen tulevien tulovirtojen ostamisesta yrityksen omaisuuden ostamisen sijaan. Tuottoarvoa määrittäessä tarkastellaan kuinka paljon yritys tekee omistajalleen tuloa. (Heinonen ym. 2005, 41) Tuottoarvon laskemiseen tarvitaan realistinen tulosennuste, jonka avulla pyritään selvittämään kuinka paljon yritys tulee tuottamaan lähivuosina. Tässä menetelmässä tulevat tuotot lasketaan yhteen esimerkiksi viideltä vuodelta ja saatu summa on

yrittäjien yrityksen arvo tuottoarvolla määriteltynä. Se, miten pitkältä ajalta tuotot lasketaan yhteen ja minkä suuruisia ne ovat, riippuu muun muassa yrityksestä, toimialasta ja tilanteesta. Myös tuottoarvon määrittelyssä tarvitaan oikaisuja yrityksen virallisiin tuloslaskelmiin. (Suomen Yrittäjät 2014, Sukupolven- ja omistajanvaihdos: arvonmääritys) Tyypillinen oikaisu on yrityksen omistajan palkkakorjaus tuloslaskelmalle. Oikaisu tehdään, jotta omistajan työpanosta vastaava palkkasumma näkyy yrityksen kulurakenteessa, vaikkei yrittäjä olisikaan maksanut itselleen palkkaa. Näin liiketoiminnan todellinen kannattavuus saadaan paremmin esille. Tyypillisimmät tuottoarvon laskentamenetelmät kuvastavat arvon ja takaisinmaksuajan suhdetta. Määritetty arvo ilmentää, monenko vuoden tuloksen verran kauppasumma on eli miten pitkän ajan investointi kauppa tulee olemaan ostajalle. (Hämeen uusyrityskeskus 2010, Yritys myyntikuntoon) Ostaja hankkii yrityksen tehdäkseen sillä tulosta. Hinnan määräytymiseen vaikuttaakin millaisen tuoton ostaja haluaa yrityskauppaan sijoittamalleen pääomalle. (Ruohola 2013, Miten myyn yritykseni)

Arvonmääritysmenetelmät ovat hyödyllisiä työkaluja omistajanvaihdostilanteissa, mutta yrityksen lopullinen arvo muodostuu aina tilanteen mukaan. Arvonmääritys onkin aina näkemyksiin perustuva arvio eikä siis mikään tieteellinen fakta. Täysin tarkkaa yrityksen arvonmääritysmenetelmää ei ole olemassa. (Kauppalehti 2011, Uutiset: Yrityksen arvo ja hinta ovat eri asia)

Verottajalla on myös näkemyksensä yrityksen arvon määrittelyssä. Yrityksistä luovutaan monesti niiden käypää arvoa alempaan hintaan, etenkin lähisukulaisten kesken, jolloin tulee kysymykseen yrityksen arvonmääritys lahjaveron perusteeksi. (Verohallinto 2010, Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa) Verohallinto on antanut erikseen ohjeen varojen arvostamisesta perintö- ja lahjaverotuksessa. Siinä käydään läpi erilaisia arvonmääritysmenetelmiä ja eri omaisuuslajien käyvän arvon määrittämistä.

Verotuksessa käyvällä arvolla tarkoitetaan todennäköistä luovutushintaa. Ensisijaisesti käypä arvo määritellään kauppahintatietojen perusteella, mikä edellyttää kuitenkin että käypä hinta arvostamishetkellä voidaan todentaa ja että luovutuksen osapuolina ovat toisistaan riippumattomat tahot vapaassa markkinatilanteessa. Jos käypänä arvona ei voida pitää toteutunutta luovutushintaa, määritellään arvo vertailuluovutustietojen perusteella, mikäli sellaisia on saatavilla. Niiden puuttuessa käypä arvo määritetään laskelmilla, jotka perustuvat tosiasiatietoihin. Verottaja käyttää esimerkiksi tuottoarvo- ja kustannusarvolaskelmia. (Verohallinto 2009, Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa)

Verohallinto on laatinut ohjeen ”Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa” täydentämään aiemmin mainittua ohjetta varojen arvostamisesta perintöverotuksessa. Siinä käydään läpi verottajan tapaa määrittellä yrityksen arvo henkilöyhtiössä. Henkilöyhtiön käyvän arvon määrittelyn perusteeksi ei tavallisesti ole olemassa vertailutietoja. Tämän vuoksi yhtiöosuuden arvo lasketaan lähtökohtaisesti yhtiön substanssi- ja tuottoarvoa käyttäen.

Arvonmäärittämisessä substanssi- ja tuottoarvon mukaan käytetään seuraavia sääntöjä:

- Lasketaan yrityksen substanssiarvo.
 - Varat ja velat arvostetaan niiden käypään arvoon, joka saadaan joko tasearvon tai muun käytettävissä olevan tiedon mukaan.
 - Mikäli velat ovat varoja suuremmat, ei yrityksellä ole substanssiarvoa.
- Tuottoarvo lasketaan käyttäen yrityksen kolmen viimeisimmän tilinpäätöksen oikaistuja tuloksia, jotka päämitetaan tavallisesti 15 prosentin korkokannalla.
 - Jos keskiarvona on negatiivinen luku, ei yrityksellä ole tuottoarvoa.
- Tuottoarvon ollessa suurempi kuin substanssiarvo, yrityksen käypä arvo on tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvo.
- Substanssiarvon ollessa suurempi kuin tuottoarvo, käypänä arvona pidetään substanssiarvoa.
- Käyvän arvon määrittäminen voi painottua joko substanssi- tai tuottoarvoon tapauskohtaisen arvioinnin tuloksena.
 - Substanssiarvon painoarvo voi olla suurempi tapauksissa, joissa yrityksen tulos perustuu olennaisesti yrittäjän omaan työpanokseen.
 - Tuottoarvoa saatetaan painottaa tapauksissa, joissa yrityksen tulos on ollut jatkuvasti suuri eikä tuloja ole jätetty yritykseen.

(Verohallinto 2010, Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa)

4.2.3 Yhtiöosuuksien myynti

Yhtiömies voi luovuttaa yhtiöosuutensa henkilöyhtiössä. Avoimessa yhtiössä yhtiöosuuksien myyjinä ovat yleensä kaikki yhtiömiehet samanaikaisesti ja kommandiittiyhtiössä ainakin vastuunalaisten yhtiömiesten yhtiöosuudet. (Immonen 2011, 27) Yrityksestä luopuvan näkökulmasta yrityskauppa on yleensä edullisinta toteuttaa henkilöyhtiössä yhtiöosuuksien kauppana. (Manninen 2001, 276) Hyviä edellytyksiä yhtiöosuuksien myynnille on että henkilöyhtiön taserakenne on kunnossa, oma pääoma on positiivinen ja velkojen vastuukysymykset ovat selkeät (Tenhunen ym. 2000, 70).

Yhtiöosuuden luovutuksesta kaupan muodossa syntyy yhtiömiehelle veronalaista luovutusvoittoa tai tappiota. Luovutusvoiton laskemisesta on säädetty tuloverolaissa. Sen mukaan luovutusvoitto lasketaan luovutushinnasta vähentämällä omaisuuden hankintamenon poistamatta oleva osa ja voiton hankkimisesta aiheutuneet kulut. Luonnollisen henkilön luovutushinnasta vähennetään 20 prosenttia silloin, kun yhtiöosuuksien omistusaika on ollut alle 10 vuotta ja 40 prosenttia silloin, kun yhtiöosuudet ovat olleet luopujalla vähintään 10 vuotta. Tätä vähennyksen määrää kutsutaan hankintameno-olettamaksi. Luovutusvoittoon lisätään henkilöyhtiön yhtiömiehen yksityisotot siltä osin kuin ne ovat ylittäneet hänen voitto-osuuksiensa ja yhtiöön sijoittamansa pääoman yhteensä. (Verohallinto 2010, Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa)

4.2.4 Liiketoiminnan myynti

Joissakin tilanteissa ostajaa kiinnostaa vain tietty liiketoiminnanosa, ei koko yritys. Tällöin voi tulla kysymykseen koko yrityksen myymisen sijaan liiketoiminta- eli substanssikauppa. (Lakari 2012, 11) Substanssikaupassa yrityskaupan kohteena on yrityksen liiketoiminta tai osa yrityksen liikeomaisuudesta. Myyjänä tällaisessa kaupassa on yritys itse. (Manninen 2001, 273) Liiketoimintakaupassa myyjä yleensä myy yrityksen liiketoiminnan ostajayritykselle sopimuksen mukaan, johon voi kuulua esimerkiksi yrityksen koneet ja laitteet, tilat, henkilökunta ja yrityksen nimi. Myyjäyrityksen taloudelliset ja oikeudelliset vastuut eivät siirry ostajalle. Henkilöyhtiössä liiketoimintakauppa on melko tavallinen tapa toteuttaa yrityskauppa. (Finnvera 2014, Liiketoimintakauppa)

Liiketoimintakaupalla on vaikutusta sekä myyjän että ostajan verotukseen. Myyjän mietittävänä on yhtiön verosuunnittelu ja jatkotoimenpiteet yhtiönsä kanssa. Ostajalle on usein verotuksen kannalta edullisempaa ostaa pelkkä substanssi henkilöyhtiön osuukseen sijaan. Luopujalle koko liikeomaisuuden myyminen substanssikauppana ei yleensä ole verotuksellisesti edullista henkilöyhtiössä, sillä kaupasta saatu myyntivoitto jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tulona. (Manninen 2001, 274) Verokustannukset voivat olla huomattavat vastuunalaisille yhtiömiehille kun henkilöyhtiö on myyjänä. Joskus voi olla järkevää muuttaa yritysmuoto osakeyhtiöksi ennen yrityskauppaa, mikäli se on tase-tekniisesti mahdollista. Liiketoimintakaupassa henkilöyhtiön kohdalla korostuu ajankohdan vaikutus verotukseen. Yrityksen saama myyntivoitto kasvattaa tilikauden tulosta ja siten yhtiömiesten veroja ja näiden lisäksi tulee huomioida vielä verotettavaa tulosta lisäävät mahdolliset vapaaehtoisten varauksien ja kertyneiden poistoerojen purkautuminen. Nämä asiat huomioiden henkilöyhtiön liiketoimintakaupalle paras ajankohta on usein aivan tilikauden alussa. (Suomen Yrityskaupat 2003, Yrityskaupan verotus)

Henkilöyhtiössä velkojen vakuudeksi on saatettu asettaa yhtiömiesten henkilökohtaista omaisuutta ja jos yhtiön oma pääoma on yksityisottojen vuoksi kovasti negatiivinen, ostajaa ei ehkä houkuttele yhtiön velkavastuista ja negatiivisesta pääomasta vastaaminen. Ostaja voi olla usein kiinnostunut ostamaan vain henkilöyhtiön liiketoiminnan. Kun henkilöyhtiö myy liiketoimintaansa, yhtiö jää edelleen olemaan ja yhtiömiesten hallintaan. Yhtiömiesten vastuulla ovat siis edelleen yhtiön velvoitteet ja mahdolliset velat. (Tenhunen ym. 2000, 70)

4.3 Sukupolvenvaihdos henkilöyhtiössä

Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan tapahtumaa, jossa yrityksen omistaja vaihtuu yrittäjän elinaikana tai sen jälkeen ja yritystoimintaa jatkaa luopuvan yrittäjän lähisukulainen tai muu henkilö. Sukupolvenvaihdoksessa yrittäjän elämäntyö siirtyy toisiin käsiin ja se on jokaisessa yrityksessä tapahtumana yksilöllinen. Yritys voidaan siirtää jatkajalle kaupan, lahjan tai lahjanluonteisen kaupan muodossa. (Tomperi 2014, 148) Toteutustavan valintaan vaikuttavat useat eri tekijät, joita voivat

olla esimerkiksi verotus, rahoitus, vastuukysymykset sekä jatkajan asema yrityksestä luopuvaan nähden. Sukupolvenvaihdoksessa keskeistä on verotus ja siihen liittyvät huojennussäännökset. Sukupolvenvaihdoksessa tulee huomioida erityisesti myös jatkajan valmiudet. (Manninen 2001, 23) Seuraavissa luvuissa käsitellään yrittäjän elinaikana tehtävää sukupolvenvaihdosta henkilöyhtiössä ja sitä koskevia keskeisimpiä pelisääntöjä. Sukupolvenvaihdosta tarkastellaan pääasiassa luopujan näkökulmasta.

4.3.1 Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu

Yrittäjän oma halu luopua yrityksestään on sukupolvenvaihdoksen lähtökohtana. Tämän jälkeen alkaa varsinainen sukupolvenvaihdoksen suunnittelu. (Heinonen ym. 2005, 16) Sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa pohdittavia asioita ovat muun muassa jatkajan löytäminen, yrityksen luovutuksen arvo, ajoitus ja luovutukseen liittyvät oikeustoimet. (Manninen 2001, 24)

Sukupolvenvaihdokseen voi liittyä verokysymyksiä tuloverotuksesta, perintö- ja lahjaverotuksesta, varainsiirtoverotuksesta sekä arvonlisäverotuksesta. (Verohallinto 2013, Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa) Suunniteltaessa sukupolvenvaihdosta on usein otettava huomioon eri verojen yhteisvaikutus sekä luopujan että jatkajan näkökulmasta, mikä voi olla varsin monimutkaista ja vaatia todellista verotuksen tuntemista. Luopuvan ja jatkavan yrittäjän verosuunnittelun tavoitteet voivat olla hyvinkin erilaiset. Yritystoiminnasta luopuvalle yrittäjälle olennaista on mahdollinen kauppahinnan verotuskohtelu. (Manninen 2001, 27) Sukupolvenvaihdostilanteessa myyjän saama luovutusvoitto voi olla kokonaisuudessaan verovapaa silloin kun yritys myydään riittävän läheiselle sukulaiselle ja myyjä on omistanut yrityksen riittävän pitkän ajan (ks. 4.3.2) (Lakari 2012, 28).

Sukupolvenvaihdosta voidaan valmistella eri tavoin mahdollisesti vuosien ajan ennen varsinaista omistajan vaihtumista. Valmistelevilla toimenpiteillä saatetaan pyrkiä helpottamaan jatkajan mahdollista rahoitustaakkaa. Näillä toimilla voidaan tavoitella esimerkiksi omistusoikeuden vaiheittaista siirtoa tai yrityksen taseen keventämistä. (Ukkola ym. 2004, 242) Sukupolvenvaihdos voidaankin toteuttaa kerralla tai osissa. Henkilöyhtiöön voidaan ottaa jatkaja yhtiömieheksi ja sen jälkeen siirtää hänelle yhtiöosuuksia erissä usean vuoden aikana. Näin toimimalla voidaan saavuttaa merkittäviä lahjaverosäästöjä. Jatkaja voi tulla yhtiömieheksi henkilöyhtiöön ilman pääomapanostakin. Yhtiömiesten osuudet yhtiön tuloon ja varoihin voidaan määritellä erisuuruisiksi. Näitä seikkoja voidaan hyödyntää henkilöyhtiön sukupolvenvaihdoksissa. (Manninen 2001, 232)

Yrityksestä luopujan eläketurvasta voidaan huolehtia toteuttamalla sukupolvenvaihdos käypään hintaan. Henkilöyhtiön yhtiöosuuksien arvoa voi olla kuitenkin vaikea määritellä. Useimmiten lasketaan ensin yrityksen substanssiarvo. Yrityksen arvoon vaikuttavat myös muut arvot, joita taseesta ei näy, mutta jotka on syytä huomioida kauppahinnassa. Tällaisia arvoja ovat muun muassa goodwill eli liikearvo, asiakassuhteet, tietotaito sekä erilaiset sopimukset. (Manninen 2001, 256)

4.3.2 Sukupolvenvaihdos yhtiöosuuden kaupalla

Yhtiöosuuden kaupasta on kyse kun yritystoiminnasta luopuva myy yhtiöosuutensa avoimesta yhtiöstä tai kommandiittiyhtiöstä yritystoiminnan jatkajalle. Tuloverolain mukaan myyjän saama luovutusvoitto on veronalaista pääomatuloa, joten kauppa voi johtaa luovutusvoiton verotukseen luopujan tuloverotuksessa. Tuloverolaissa on kuitenkin erityissäännös, jonka mukaan tiettyjen ehtojen täyttyessä luovutusvoitto on verovapaata tuloa. (Verohallinto 2013, Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa)

Sukupolvenvaihdoksesta saatu luovutusvoitto on verovapaata, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- Luovutaan yhtiön osuuksista, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusoikeuteen yhtiössä
- Ostajana/saajana on yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa luopujan lapsi, lapsenlapsi, sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli
- Osuudet ovat olleet yhteensä yli 10 vuotta luovuttajan omistuksessa.

(Tomperi 2014, 150)

Henkilöyhtiössä myös alle kymmenen prosentin osuus voi olla verovapaan sukupolvenvaihdoksen kohteena. Asiasta ei ole kuitenkaan korkeimman hallinto-oikeuden tai keskusverolautakunnan oikeuskäytäntöä. Luovutusvoiton verovapautena henkilöyhtiössä on täten tietty sukulaisuussuhde ja yli kymmenen vuoden omistusaika. Jos toinen näistä jää täyttymättä, on luovutusvoitto veronalaista tuloa. (Verohallinto 2013, Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa)

Kun lasketaan henkilöyhtiön osuuden luovutuksesta saatua voittoa, lisätään luovutusvoittoon määrä, jolla yhtiömiehen yksityisötöt ovat ylittäneet hänen yhtiöön tekemiensä sijoitusten ja voitto-osuuksien yhteismäärän. (Verohallinto 2013, Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa)

4.3.3 Sukupolvenvaihdos liiketoimintakauppana

Aiemmin yrityskauppaosiossa käsiteltiin yrityksen myymistä liiketoimintakaupalla (ks. 4.2.4). Samat asiat pätevät myös sukupolvenvaihdostilanteissa. Liiketoimintakaupassa verotusseuraamukset kohdistuvat ensisijaisesti myyvälle yritykselle. Sukupolvenvaihdokseen liittyviä erityisiä säännöksiä ei ole. (Tomperi 2014, 152)

4.3.4 Sukupolvenvaihdos lahjana tai lahjanluonteisella kaupalla

Liiketoiminnasta voidaan luopua antamalla yritys vastikkeetta jatkajalle. Jos liiketoiminnasta luovutaan ilman vastiketta, luopujalle ei aiheudu veroseuraamuksia yrityksen luovuttamisesta. (Ukkola ym. 2004, 217) Jos yrittäjä luopuu yrityksen osuuksista ilman vastiketta, luovutuksen saaja saa lahjan, josta tulee maksaa lahjaveroa. Kaupan yhteydessä saatetaan joutua selvittämään, onko hintana

ollut osuuksien käypä hinta vai onko kysymys osittain lahjasta. Kun lahjan luonteisuutta arvioidaan, otetaan huomioon muun muassa luopujan yritystoimintaan liittyvät velat, jotka siirtyvät kaupassa ostajan vastattavaksi. (Tomperi 2014, 153)

Lahjanluonteinen kauppa on kyseessä silloin kun kaupassa vastike on enintään 75 % käyvästä arvosta. Tällaisesta kaupasta seuraa lahjaveron maksuvelvollisuus. Lahjavero kohdistuu luovutuksen saajalle. Lahjaveron määrään vaikuttavat lahjoitetun omaisuuden määrä ja sukulaisuussuhteen perusteella määräytyvä veroluokka. Lahjaveroa voidaan huoventaa tietyin edellytyksin niin, että se jätetään kokonaan laittamatta maksuun tai veroa huojustetaan osittain. (Tomperi 2014, 157)

4.4 Henkilöyhtiön lopettaminen

Yrityksen purkaminen tulee kyseeseen, kun yritystoimintaa ei enää haluta jatkaa eikä yritystä myydä tai lahjoiteta eteenpäin. Purkaminen voi olla yrittäjän näkökulmasta järkevää silloin kun yritystoimintaa ei ole enää tarkoitus jatkaa. (Lakari 2012, 13) Näin voi olla erityisesti pienten yritysten kohdalla, kun yritys on lähinnä yrittäjän työpaikka (Manninen 2001, 423). Henkilöyhtiön yhtiömiehet voivat yksimielisesti sopia yhtiön toiminnan lopettamisesta. Verotuksellisesti yhtiön toiminta katsotaan loppuvan kun yhtiömiehet allekirjoittavat purkusopimuksen. (Verohallinto 2010, Toiminnan lopettaminen)

Henkilöyhtiön toiminnan lopettamista säätelee laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä. Henkilöyhtiön purkaminen lopettaa yhtiön olemisen itsenäisenä oikeushenkilönä. Jos yhtiötä ei erikseen pureta, yritys voi jatkaa olemassaoloaan vaikka se olisi jo lopettanut toimintansa. Yhtiön varojen jaosta purkutilanteessa voidaan sopia yhtiösopimuksessa tai purkuvaiheessa. Ellei muuta sovita, henkilöyhtiön varat jaetaan purkutilanteessa avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain säännösten mukaan. (Lakari 2012, 117) Kyseisen lain mukaan yhtiömiehille palautetaan ensisijaisesti jäljellä oleva pääomapanosten määrä ja sen jälkeen yhtiömiehille jaetaan mahdollinen ylijäämä samojen perusteiden mukaan kuin yhtiön voittoa jaettaessa. Henkilöyhtiön purkautumista käsitellään yhtiömiehen tuloverotuksessa samoin periaattein kuin yhtiöosuuden luovutuksessa. (Verohallinto 2009, Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa)

Purkamisen yhteydessä yrityksen varallisuus siirretään yrittäjien henkilökohtaiseen omistukseen. Yrityksen purkaminen on syytä toteuttaa hallitusti. (Lakari 2012, 13) Henkilöyhtiö voi luopua varallisuudestaan myös myymällä osan tai kaikki varallisuuserät ulkopuolisille tahoille. Varojen luovutushinnat ovat yrityksen veronalaisia tuottoja ja varojen verotuksessa poistamattomat hankintamenot ovat yrityksen vähennyskelpoisia kuluja. (Verohallinto 2010, Toiminnan lopettaminen) Varojen myyntiä ulkopuolisille tahoille on käsitelty tässä työssä aiemmin. Seuraavaksi tarkastellaan lopettamiseen liittyviä käytännön toimenpiteitä ja varojen yksityiskäyttönottamisen seuraamuksia.

4.4.1 Käytännön toimenpiteet

Yrityksen lopettaminen kannattaa toteuttaa hallitusti ja riittävän ajoissa. Lopettamiseen liittyviin käytännön toimenpiteisiin kuuluvat muun muassa:

- Sopimusten päättäminen
 - Esim. vuokrasopimukset, leasing- ja osamaksusopimukset, liittymäsopimukset
 - Sopimukset päätetään sopimusehtojen mukaisesti tai toisen osapuolen suostumuksella
- Omaisuuden myynti tai siirtäminen yrittäjän henkilökohtaiseen omistukseen
 - Veroseuraamukset huomioidaan
- Saatavien periminen
- Vakuuksien vapauttaminen
- Tilien lopettaminen
- Velkojen maksaminen
- Lopettamisilmoitus kaupparekisteriin ja Verohallinnolle

(Kotka 2011, Miten lopetan yrityksen)

4.4.2 Omaisuuden yksityiskäyttöönotto

Henkilöyhtiön toimintaa voidaan pitää loppuneena kun yhtiössä ei ole jäljellä enää lainkaan varoja eikä velkoja. Varoista voidaan luopua myymällä ne tai siirtämällä yhtiömiehille yksityisottoina. Varojen myynnin ja yksityiskäyttöönoton vaikutukset otetaan huomioon yhtiön viimeisen verovuoden tuloksen laskennassa. (Verohallinto 2010, Yhtymän varat ja velat toiminnan lopettamisen yhteydessä) Kun yhtiö puretaan ja yhtiön omaisuutta siirretään yrittäjän henkilökohtaiseksi omaisuudeksi, koskee eri omaisuuslajeja omat käytäntönsä. Seuraavassa tarkastellaan miten eri omaisuuslajeja käsitellään ja mitä huomioitavaa liittyy varojen yksityiskäyttöönottoon. Purkautuvan henkilöyhtiön verotuksessa yhtiön omaisuudelle määrätään luovutushinta samaan tapaan kuin silloin kun yrityksen omaisuutta otetaan yksityiskäyttöön (Lakari 2012, 119).

Vaihto-omaisuuden siirtäminen yksityiskäyttöön tapahtuu alkuperäisestä luovutushinnasta tai sitä alemmasta todennäköisestä luovutushinnasta. Yritystä lopettaessa vaihto-omaisuuteen ei siis yleensä kohdistu minkäänlaista tuloutusta. Käyttöomaisuuteen kuuluva kiinteistö, rakennus, rakennelma, arvopaperi tai oikeus otetaan yksityiskäyttöön omaisuuden todennäköisestä luovutushinnasta eli käyvästä arvosta. Tästä seuraa omaisuserien ylisuhteisten poistojen ja arvonnousun tuloutuminen verotettavaan tuloon. Käytännössä vaikeuksia tuottaa omaisuuden arvostaminen. Käyväksi hinnaksi on arvioitava sen verran, mitä yritys olisi saanut myydessään omaisuuden. (Lakari 2012, 119)

Muunlaisen käyttöomaisuuden, kuten auton, yksityiskäyttöön ottaminen tehdään alkuperäisestä hankintahinnasta tai sitä alemmasta todennäköisestä luovutushinnasta. Tällöin arvon nouseminen ei siis tuloudu ja jos arvo on alentunut, käytetään käypää arvoa. Yksityiskäyttöön ottamisesta tällaisen käyttöomaisuuden kohdalla tuloutuu vain, jos omaisuudesta on verotuksessa tehty enemmän poistoja kuin arvo on todellisuudessa alentunut. Näin verotettavaan tuloon palautuu ylisuurena tehdyt poistot. (Lakari 2012, 119)

Kaluston myyminen tuloutetaan epäsuorasti menojäännöstä pienentämällä. Yksityiskäyttönotosta seuraa tuloutusta vain, jos koko kaluston käypä arvo tai alkuperäinen hankintameno on yli poistamattoman hankintamenon. Rahoitusomaisuus kuten käteisvarat, pankkisaamiset ja myyntisaamiset arvostetaan purkamisen yhteydessä todelliseen arvoonsa. Niihin ei yleensä liity arvostusongelmia tai tuloutusta. Yrityksen tulo lopettamisvuodelta jaetaan yhtiömiesten verotettavaksi tuloksi samoilla periaatteilla kuin muinakin vuosina yhtiösopimuksen määräykset huomioiden. (Lakari 2012, 120)

Kun yhtiön purkautuessa yrityksen omistuksessa olevia arvopapereita tai kiinteistöjä siirretään yrittäjän henkilökohtaiseen omistukseen, tulee huomioida niihin liittyvä varainsiirtoverotus. Tällöin varainsiirtoveroa maksetaan käyvän arvon mukaan. On myös muistettava arvonlisäverotus kun yrityksen omaisuutta otetaan yrittäjän yksityiseen käyttöön. Omaisuuden muusta kuin arvonlisäverollisesta käytöstä tulee maksaa arvonlisäveroa omaan käyttöön ottamista koskevien säännösten mukaan. Tämä tarkoittaa, että aiemmin vähennetty arvonlisävero tulee suoritettavaksi siltä osin kuin omaisuuden arvoon sisältyy arvonlisäveroa yksityiskäyttöön otettaessa. (Lakari 2012, 120) Huomioitavaa toiminnan lopettamisen yhteydessä on myös, että henkilöyhtiöön tehdyt varaukset puretaan. Toimintavarauksen purkautuminen lisää yrityksen veronalaisten tuottojen määrää. (Verohallinto 2010, Yhtymän varat ja velat toiminnan lopettamisen yhteydessä)

4.4.3 Purkuvoitto tai -tappio

Yhtiötä purettaessa yhtiöön sijoitettu pääomapanos ja nostamattomat voittovarot voidaan nostaa yhtiöstä ilman veroseuraamuksia. Yhtiölle vahvistetut tappiot eivät siirry yhtiömiehille yhtiön purkautuessa. Jos yhtiötä purettaessa yhtiömiehelle kuuluva jako-osa on pienempi kuin hänen yhtiöön sijoittama pääomapanos, on niiden erotus purkutappiota luovutusvoittoverotuksessa. Purkutappio vähennetään yhtiömiehen luovutusvoitosta. (Lakari 2012, 121)

4.4.4 Negatiivinen oma pääoma

Henkilöyhtiön oma pääoma voi olla negatiivinen esimerkiksi yksityisnostojen tai tappioiden vuoksi. Yksityisnostoja on saattanut kertyä enemmän kuin verotettavaa tulosta ja näin ollen oma pääoma on muuttunut negatiiviseksi. (Oulaisten Tilitoimisto Oy 2014, Kysymyksiä ja vastauksia) Jos siis yhtiömiehen yksityisotot ovat suuremmat kuin hänen pääomapanoksensa ja vuotuinen voittoosuutensa, lisätään näistä koostuva yksityistilin negatiivinen saldo luovutusvoittoon veroja laskettaessa (Lakari 2012, 122).

4.4.5 Tulontasaus

Henkilöyhtiön toiminnan lopettamiseen voi liittyä varallisuuden luovutuksesta yhtiömiehelle syntynyt suuri kertaluonteinen veronalainen tulo. Tuota suurta kertaluonteista tuloa, joka kohdistuu vastuunalaisen yhtiömiehen ansiotulo-osuuteen, voidaan lieventää tulontasauksella. Tällöin yhtiömiehen on vaadittava tulontasausta ennen kuin kertaluonteisen tulon saamisvuoden verotus päättyy. Vaatimuksen voi tehdä vapaamuotoisesti esimerkiksi veroilmoituksen yhteydessä erillisellä liitteellä. Tulontasauksella voi saada lievennystä vain valtion verotukseen ja sen toimittaminen edellyttää, että yhtiömiehen ansiotulona verottavaan osuuteen sisältyy vähintään 2500 euron kertatulo. Kertatulon on oltava myös vähintään neljäsosa yhtiömiehen verovuonna saamasta puhtaasta ansiotulon määrästä. Tulontasaus voidaan tehdä enintään viidelle vuodelle. (Verohallinto 2010, Toiminnan lopettaminen)

4.4.6 Viimeisen tilikauden toimia

Yritystoiminnan lopettamisesta on tehtävä ilmoitus eri tahoille. Samalla lopettamisilmoituksella voi ilmoittaa toiminnan lopettamisesta Verohallinnolle ja kaupparekisterille. Lopettamisilmoituksella voidaan ilmoittaa myös arvonlisäverovelvollisuuden loppumisesta ja arvonlisäverovelvollisten rekisteristä poistamisesta sekä lopettamisesta säännöllisesti palkkoja maksavana työnantajana. (Suomen Yrittäjät 2010, Yritystoiminnan lopettaminen) Toiminnan loputtua henkilöyhtiön yhtiömiehen on tarvittaessa haettava muutos omien ennakkoverojen määrään. Yhtiömiehen on myös huolehdittava, että veroennakot maksetaan asianmukaisesti. Ennakoita voi olla maksettavana vielä varsinaisen toiminnan loppumisajankohdan jälkeen. (Verohallinto 2010, Toiminnan lopettaminen)

Kuten muinakin tilikausina, viimeisen tilikauden kirjanpitokirjat ja tilinpäätös on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä. Tilikauden tositteita säilytetään vähintään 6 vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt. Henkilöyhtiön yhtiömiehet huolehtivat kirjanpitoaineiston asianmukaisesta säilytyksestä. Kaupparekisterille tehtävällä lopettamisilmoituksella ilmoitetaan kenelle kirjanpitoaineiston säilyttäminen on uskottu. (Verohallinto 2010, Toiminnan lopettaminen)

5 CASE: KUOSI KY

Tässä opinnäytetyössä on käsitelty yritystoiminnasta luopumista ja siihen valmistautumista eläkkeelle jäävän yrittäjän näkökulmasta. Tässä osiossa pohditaan näitä edellä käytyjä asioita yrityksen Kuosi Ky kannalta. Kuosi Ky:lle on tehty analyysi toiminnasta luopumiseen liittyen. Analyysissa on tarkasteltu Kuosi Ky:n tilannetta ja ehdotettu tarkoituksenmukaisinta vaihtoehtoa yritystoiminnasta luopumiselle. Kuosi Ky:n omistajalle jää kuitenkin päätettäväksi mitä tehdä yrityksensä kanssa.

5.1 Perustietoja yrityksestä

Kuosi Ky on rakennusalan mikroyritys, jonka yritysmuotona on kommandiittiyhtiö. Yrityksen kotipaikka on Juankoski, mutta yrittäjä tekee töitä ympäri Suomea, enimmäkseen kuitenkin Pohjois-Savossa. Työprojekteja on silloin tällöin ollut myös Euroopan ja Afrikan maissa. Kuosi Ky:n palveluihin kuuluvat erilaiset rakennusvarustelut ja asennustyöt. Yrityksen tärkeimmät asiakkaat ovat rakennusliikkeet. Niiden lisäksi yritys saa toimeksiantoja jonkin verran yksityisasiakkailta.

Kuosi Ky on toiminut jo lähes kolmenkymmenen vuoden ajan ja sen toiminta on ollut pääosin kannattavaa. Yrityksen omistaja on työskennellyt koko tuon ajan Kuosi Ky:ssä. Yrittäjä itse on vastuunalainen yhtiömies ja äänettömänä yhtiömiehenä on yrittäjän poika. Kuosi Ky työllistää yrittäjän lisäksi yhden kokoaikaisen työntekijän, sekä 1-3 tilapäistä työntekijää tarpeen mukaan. Muutaman vuoden päästä Kuosi Ky:n omistajan on tarkoitus jäädä eläkkeelle. Täten yrityksestä luopuminen on edessä ja sen suunnittelun yrittäjä on halunnut aloittaa hyvissä ajoin. Yrittäjää kiinnostavat mahdolliset vaihtoehdot, mitä tehdä yrityksensä kanssa kun tulee aika jättäytyä pois työelämästä.

5.2 Toiminnasta luopuminen

Tämän työn teoriaosuuksien pohjalta on Kuosi Ky:n yrittäjän kanssa käyty läpi eri vaihtoehtoja luopua yritystoiminnasta. Tämän lisäksi on analysoitu Kuosi Ky:n tilinpäätösaineistoja kahdelta viimeisimmältä tilikaudelta ja yrityksen toiminnasta saatuja tietoja. Lähtökohtana oli selvittää, millaisia vaihtoehtoja Kuosi Ky:n yrittäjällä on luopua yritystoiminnastaan eläkkeelle jäädessään. Mahdollisia vaihtoehtoja ovat yrityksen myynti, sukupolvenvaihdos ja yrityksen lopettaminen. Yrityksen myyntiin ja sukupolvenvaihdokseen liittyy mahdollisuus luopua yrityksestä jatkajalle myös ilman vastiketta tai huomattavaan alihintaan.

Tarkoituksenmukaisimpana vaihtoehtona Kuosi Ky:n luopumiselle esitän sen hallittua lopettamista. Tähän tulokseen päädyin monista eri syistä. Seuraavaksi esitän perusteluja päätelmälleni ja käyn vielä eri luopumisen vaihtoehtoja Kuosi Ky:n kannalta. Lopullista ratkaisua Kuosi Ky:n yrittäjän ei vielä tarvitse tehdä yrityksensä suhteen.

Sukupolvenvaihdos on melko tavanomainen tapa luopua toimivasta yrityksestä eläkkeelle jäädessä, joten tässä opinnäytetyössä on perehdytty sukupolvenvaihdosasioihin. Kuosi Ky:n yrittäjällä ei ole tällä hetkellä tiedossa, että joku lähipiiristä olisi kiinnostunut vastaamaan yrityksestä. Yrittäjän omilla kahdella pojalla on osaamista ja kokemusta Kuosi Ky:ssä työskentelystä, joten ei ole aivan mahdottomuus, että toinen heistä haluaisi jatkaa toimintaa. Toinen pojista työskentelee Kuosi Ky:ssä silloin tällöin. Sukupolvenvaihdos ei ole silti kovin todennäköinen vaihtoehto tällä hetkellä. Jos sukupolvenvaihdos toteutettaisiin Kuosi Ky:ssä, yrittäjä olisi valmis luopumaan yrityksestään lahjanluonteisella kaupalla. Tällöin perintö- ja lahjaveroasioihin tulisi kiinnittää huomio. Tässä vaihtoehdossa jatkajan perehdyttäminen yrityksen toimintaan voisi olla sujuvaa. Tosin asiakassuhteiden haltuunottoa olisi syytä pohtia.

Vaihtoehto yrityksestä luopumiselle on myös yrityksen myyminen ulkopuoliselle ostajalle. Jos Kuosi Ky halutaan myydä, tulee pohdittavaksi mistä löytyisi mahdollinen ostaja. Jatkajaa miettiessä ei tule kysymykseen Kuosi Ky:n tämän hetkinen vakituinen työntekijä, sillä hän on siirtymässä eläkkeelle jo alle kahden vuoden päästä. Pohdittavaksi tulee, kannattaisiko ottaa joku nuorempi henkilö Kuosi Ky:n oppimaan. Yrityksessä työskentelevä henkilö voi olla potentiaalinen ostaja yrittäjän eläköityessä ja halussa luopua koko yrityksestä. Kuosi Ky:n tapauksessa yrityskauppaan liittyy jatkajan kannalta melkoinen riski siitä, tulisiko yritys toimimaan ja menestymään omistajanvaihdoksen jälkeen. On käynyt ilmi, että Kuosi Ky:n maine ja tunnettavuus on vahvasti henkilöitynyt yrittäjään itseensä. Asiakassuhteet ja asiakkaiden luottamus yrittäjään on rakennettu vuosien varrella. Kysymyksiä ovat, luotettaisiinko uuteen yrittäjään riittävästi ja saisiko uusi yrittäjä toimeksiantoja? Kuosi Ky:sta luopuvalle iso haaste on ylipäättään sopivan jatkajan löytäminen. Jatkajalta tulisi löytyä rakennusalan osaamista sekä halua ja kykyä toimia itsenäisenä yrittäjänä. Kumpaankaan asiaan ei kuitenkaan tarvitse olla valmis heti, vaan ajan kanssa sekä työntekoon että yrittäjyyteen voi oppia, mutta se edellyttäisi tässä tapauksessa uuden henkilön mukaan ottamista pian.

Kuosi Ky:n myyntivaihtoehtoon liittyy myös muita olennaisia pulmia. Kuosi Ky:ssa ei ole paljoa konkreettista myytävää. Omaisuuteen kuuluu työkoneita ja laitteita sekä pakettiauto ja peräkärry. Kuosi Ky:n tärkeänä pääomana voidaan pitää yrittäjän vuosien varrella kerryttämää tietotaitoa, jota ei oikein pysty myymään eteenpäin. Yrittäjän oma työpanos on hyvin merkittävä osa Kuosi Ky:n toimintaa. Luonteeltaan senkaltaisen yrityksen myyminen on jokseenkin ongelmallista. Kuosi Ky:llä ei ole rakennusliikkeiden kanssa sopimuksia, joita pystyisi siirtämään eteenpäin ja joille voisi kohdistaa tuotto-odotuksia vuosiksi eteenpäin. Kuosi Ky on tehnyt vuosia yhteistyötä samojen rakennusliikkeiden kanssa, mutta varsinaisia sopimuksia jotka takaisivat yhteistyön jatkossa, ei ole. Tällaiset sopimukset olisivat varmasti houkuttelevia mahdolliselle jatkajalle. Kuosi Ky toimii lähinnä yrittäjän ja sen työntekijöiden työpaikkana. Kuosi Ky:n toiminnan erityispiirteet huomioiden, todennäköisimmäksi vaihtoehdoksi luopumiselle jää yrityksen purkaminen yrittäjän jäädessä eläkkeelle.

5.3 Varat ja velat toimintaa lopettaessa

Tässä osiossa käsitellään Kuosi Ky:n toiminnan lopettamiseen liittyviä asioita ja kuvataan hypoteettisesti kyseisen yhtiön lopettaminen tarkastellen viimeisimmän tilinpäätöksen tasearvoja. Tasearvojen avulla selvitetään, millainen vaikutus kullakin taseen erällä on lopettamistilanteessa. Todellisessa lopetustilanteessa arvot ovat erilaiset. Tämän kuvauksen avulla pyritään hahmottamaan lopettamistilannetta ja siihen liittyviä käytännön toimenpiteitä sekä tase-erien vaikutuksia Kuosi Ky:n verotettavaan tuloon.

Kuosi Ky:n käyttöomaisuuteen kuuluu pakettiauto ja peräkärri sekä koneita ja laitteita. Näitä kannattaa pyrkiä myymään eteenpäin lopettamisen yhteydessä. Kaluston myynnistä kirjataan yritykselle myyntivoittoa tai -tappiota. Yritykselle myyntivoitto on veronalaista tuloa ja myyntitappio on verotuksessa vähennyskelpoista kuluja. Se, millä hinnalla kaluston kaupat toteutuisivat, on riippuvainen myyjästä ja ostajasta.

Kuosi Ky:n käyttöomaisuus voidaan myös siirtää yrittäjän henkilökohtaiseen omistukseen yksityisotoina. Kuosi Ky:n käyttöomaisuuden siirrossa yksityistalouteen käytetään kunkin omaisuuserän alkuperäistä hankintamenoa tai sitä alemmaa todennäköistä luovutushintaa. Käytännössä Kuosi Ky voi pyytää hinta-arvion autosta ja peräkärystä autokaupalta, ja saadun arvion perusteella voidaan kirjata yksityiskäyttöönotto. Henkilöyhtiössä auton yksityiskäyttöönotto saadaan kirjata yksityistalouteen sillä hinnalla, millä autokauppa ostaisi auton. Auton myyntihintaa eli markkina-arvoa ei siis tarvitse käyttää. Seuraavaksi kaksi esimerkkiä auton yksityiskäyttöönotosta:

1. Kuosi Ky:n kirjanpidossa auton poistamaton hankintameno on 17 000 €. Hinta-arvio autosta on 19 000 €, jota käytetään todennäköisenä luovutushintana. Tällöin kirjanpidossa on tehty poistoja autosta 2000 € enemmän kuin auton arvo on todellisuudessa laskenut. Nämä ylisuuret poistot huomioidaan siten, että 2000 € tuloutuu yritykselle. Yksityiskäyttöönoton vaikutus näkyy siis 2000 euron lisäyksenä verotettavaan tuloon.
2. Kuosi Ky:n auton kirjanpitoarvo on 17 000€ ja autosta saadaan hinta-arvio 15 000 €. Autosta on tehty täten 2000 € vähemmän poistoja kuin auton arvo on alentunut. Yritykselle syntyy verotuksessa vähennyskelpoista kuluja 2000 € tekemättömistä poistoista.

Esimerkit havainnollistavat, millainen vaikutus käyttöomaisuuden siirrolla yksityiskäyttöön on. Kuosi Ky:n muulle kalustolle, johon kuuluvat työkoneet ja -laitteet, tulee myös määritellä arvo alkuperäisen hankintamenoa tai sitä alemman todennäköisen luovutushinnan mukaan. Tällaisen omaisuuden arvostamiseen ei ole aivan yksiselitteistä tapaa. Todennäköisesti yksityiskäyttöönotto tapahtuu Kuosi Ky:n kirjanpidossa jäljellä olevalla kaluston menojäännösarvolla, sillä muutakaan tietoa kaluston arvolle ei ole saatavissa. Kuosi Ky käyttää kirjanpidossaan suunnitelman mukaisena poistomenetelmänä 25 %:n menojäännös-poistoa, mikä on myös verotuksessa hyväksyttävä poistojen määrä.

Kuosi Ky on vähentänyt arvonlisäveron hankkiessaan kalustoa, joten siirrettäessä kalusto yksityiskäyttöön huomioidaan suoritettavaksi tuleva arvonlisävero. Arvonlisäveroa tilitetään siltä osin, kuin luovutushintoihin sisältyisi arvonlisäveroa. Kuosi Ky:n rahoitusomaisuuteen kuuluvilla myyntisaamisilla, siirtosaamisilla, pankkisaamisilla ja muilla saamisilla ei ole verotuksellista vaikutusta lopetustilanteessa.

Kuosi Ky:n äänettömälle yhtiömiehelle palautetaan pääomapanos takaisin lopettamisen yhteydessä. Äänettömän yhtiömiehen sijoitukselle maksetaan sovittu tuotto viimeisellä tilikaudella samoin kuin muinakin tilikausina. Kuosi Ky:n oma pääoma on ollut viimeisimmän tilinpäätöksen mukaan negatiivinen. Yksityisnostoja on kertynyt enemmän kuin tulosta. Oman pääoman negatiivinen summa lisätään luovutusvoittoon ja se suurentaa täten verotettavaa tulosta. Tarkasteltavaa tilikautta edeltävällä tilikaudella Kuosi Ky:n oma pääoma on ollut positiivinen.

Kuosi Ky:n taseessa vapaaehtoiisiin varauksiin sisältyy toimintavarausta 8000 €. Toimintavarausta on käytetty Kuosi Ky:n verosuunnittelun keinona ja sillä on lykätty tulosta verotettavaksi myöhemmin. Viimeistään lopetustilanteessa toimintavaraus puretaan. Tämä tarkoittaa, että 8000 € tulee lisäykseksi verotettavaan tuloon. Kuosi Ky:n velkoihin sisältyy osamaksuvelka autosta ja ostovelat. Nämä velat ovat pienehköjä ja isompia lainoja Kuosi Ky:llä ei ole. Velat maksetaan pois ennen Kuosi Ky:n toiminnan lopettamista tai ne jäävät yrittäjälle henkilökohtaisesti hoidettavaksi yrityksen lopettamisen jälkeen.

Kuosi Ky:n yrittäjän on hyvä tiedostaa tässä osiossa esitellyt lopettamisvuoden toimenpiteiden seuraukset. Yrittäjälle muodostuvaan lopettamisvuoden verotettavaan tuloon vaikuttaa olennaisesti muutoin syntynyt toiminnan tulos. Kuosi Ky vähentänee liiketoimintaa hiljalleen ennen varsinaista lopettamista ja viimeisellä tilikaudella ei välttämättä muutoin synny isoa tulosta. Voidaan kuitenkin todeta, että lopettamiseen liittyvä verorasitus kannattaa ottaa huomioon.

6 POHDINTA

Tavoitteena oli kartoittaa ikääntyvän yrittäjän tavanomaisia vaihtoehtoja luopua yritystoiminnastaan ja selvittää niihin liittyviä valmisteluja ja seuraamuksia. Tarkoituksena oli myös, että opinnäytetyö toisi tarkasteltavan yrityksen omistajalle parempia valmiuksia toimia tilanteessaan. Yrittäjä on saanut selvityksen myötä paljon uutta tietoa yritystoiminnan lopettamiseen liittyen ja voi niiden pohjalta suunnitella tulevaa toimintaa hyvissä ajoin. Tätä opinnäytetyötä voivat hyödyntää myös muut yrityksestä luopumista suunnittelevat pienet henkilöyhtiöt.

Opinnäytetyö on tehty tämänhetkisen lainsäädännön ja ohjeiden mukaan. Lainsäädäntöön voi tulla muutoksia tulevaisuudessa eikä siis tässä työssä esitetyt asiat välttämättä päde kaikilta osin tulevaisuudessa. Lakiin tulevia muutoksia on hankala tai miltei mahdotonkin ennustaa. Jos suunnitteilla on omistajanvaihdos tai yrityksen purkaminen, tulee aina tarkastaa ajantasaiset säännökset. Yleisessä keskustelussa on viime aikoina ollut puhetta mahdollisista perintö- ja lahjaveroon tulevista muutoksista. Myös yrittäjyys ja yritysten verotus ovat olleet yleisesti esillä. Tätä työtä aloiteltaessa oli juuri tullut tietoon päätös eläkeiän noususta, mikä koski myös tässä työssä tarkastellun yrityksen omistajaa.

Yritystoiminnan lopettamista on tutkittu huomattavasti vähemmän kuin aloittamista (Aaltonen ja Heinonen, 2008). Siinä mielessä tämä aihe asetti haasteita aineiston löytämiselle tähän työhön. Aihe tuntuu kuitenkin ajankohtaiselta ja tärkeältä. Samankaltaisia opinnäytetöitä ei juurikaan ole aiemmin tehty. Opinnäytteitä, jotka keskittyvät yrityksen elinkaaren alkuun ja keskivaiheille, kuten liiketoimintasuunnitelmia ja erilaisia markkinointisuunnitelmia, on tehty runsaasti. Yrittäjän kannalta myös yrityksen elinkaaren ja yrittäjänä toimimisen loppu on merkityksellistä aikaa. Yrityksestä luopumiseen liittyvät asiat voivat olla yrittäjälle usein hyvin vieraita ja niistä yrittäjä tarvitseekin lisää tietoutta sekä usein myös ulkopuolista neuvontaa. Samaan aihepiiriin liittyen voisi olla hyötyä muistakin selvityksistä ottaen huomioon aiheen ajankohtaisuuden ja yleisyyden maassamme. Tässä opinnäytetyössä on keskitytty yritysmuodoista vain henkilöyhtiöön. Tarpeellinen voisi olla myös selvitys osakeyhtiömuotoiselle yritykselle, sillä siihen liittyy omat erikoispiirteensä.

Yritystoiminnasta luopuminen koskettaa monia suomalaisia yrittäjiä nyt ja tulevaisuudessa. Yrittäjien eläköityminen voi tarjota runsaasti mahdollisuuksia nuoremmille yrittäjiksi aikoville. Tutkimusten mukaan nuorten kiinnostus yrittäjyyteen on kasvanut myönteisesti viime vuosina ja moni nuori haluaisi jossain elämänvaiheessa toimia yrittäjänä (Yle-uutiset 2014, Suomen Yrittäjät: Vanhan yrityksen ostaminen kolme kertaa turvallisempaa kuin uuden perustaminen). Omistajanvaihdoksen toteuttamista voisi olla hyvä tarkastella myös jatkajan näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä keskityttiin omistajanvaihdokseen luopujan kannalta. Samantapaisesta selvityksestä voisi olla hyötyä myös yritystoiminnan jatkajalle.

Tässä opinnäytetyössä yrityskauppaa ja sukupolvenvaihdosta käsiteltiin melko pintapuolisesti. Molempiin prosesseihin voisi perehtyä paljon syvemminkin. Opinnäytetyöhön on pyritty poimimaan tärkeimmät ja olennaisimmat asiat liittyen yritystoiminnasta luopumiseen ja sen valmisteluun yrityksestä vapaaehtoisesti luopuvan kannalta. Esille tuoduista asioista yrittäjä voi tarvitessaan etsiä lisää tietoa ja perehtyä niihin tarkemmin. Tässä työssä käsitellyt asiat on pyritty esittämään helposti ymmärrettävässä muodossa. Toisinaan esimerkiksi lakiteksti voi olla vaikeaselkoista luettavaa. Ajatuksena oli, että myös yrittäjä, joka ei ole perehtynyt syvällisesti liiketalouden teoriaan, lainsäädäntöön tai Verohallinnon ohjeisiin, voi ymmärtää helposti tässä työssä esiteltyjä asioita.

Tämä opinnäytetyönä tehty selvitys osoitti, että eläköityvällä yrittäjällä riittää haasteita tilanteessaan ja yritystoiminnasta luopumisen toteutustapaan vaikuttavat monet tekijät. Yritystoiminnasta luopuminen kannattaa suunnitella huolellisesti ja varata siihen riittävästi aikaa. Omistajanvaihdokseen liittyy keskeisesti jatkajan löytäminen ja perehdyttäminen, yrityksen laittaminen luovutuskuntoon sekä omistajanvaihdoksen rahoitus ja yrityksen arvonmääritys. Yrityksen lopettamiseen liittyy omat käytännön toimenpiteensä ja keskeistä lopettamisessa on mahdolliset veroseuraamukset. Lopettaminen tulee kyseeseen kun yritystä ei myydä tai lahjoiteta eteenpäin eikä yritystoimintaa ole enää tarkoituksenmukaista jatkaa.

LÄHTEET

- AALTONEN, Satu ja HEINONEN, Jarna 2008. Kuka luopuu liiketoiminnasta ja miksi? Turun Kauppa-
korkeakoulu. [Viitattu: 2015-2-11] Saatavissa: http://info.tse.fi/julkaisut/liite/E2_2008.pdf
- ELY-KESKUS 2011. Ostajan opas: ohjeita bisneksen ostajalle. [Viitattu: 2015-3-13] Saatavissa:
[https://www.ely-
keskus.fi/documents/10191/45001/Ostajan+opas_FI_Ohjeita_bisneksen_ostajalle.pdf/707f11e3-
ee53-49b1-b5f3-1392d988dfef](https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/45001/Ostajan+opas_FI_Ohjeita_bisneksen_ostajalle.pdf/707f11e3-ee53-49b1-b5f3-1392d988dfef)
- ELÄKKEELLE.COM 2013. Eläkkeellä yrittäjäksi. [Viitattu: 2014-1-15] Saatavissa: [http://xn--elkkeelle-
w2a.com/elakkeella-yrittajaksi/](http://xn--elkkeelle-w2a.com/elakkeella-yrittajaksi/)
- FINNVERA 2014. Kasvu ja kilpailukyky. Yrityskauppa. [Viitattu: 2015-3-14] Saatavissa:
<http://www.finnvera.fi/Kasvu-ja-kilpailukyky/Yrityskauppa>
- FINNVERA 2014. Kasvu ja kilpailukyky. Yrityskauppa: Liiketoimintakauppa. [Viitattu: 2014-1-23]
Saatavissa: <http://www.finnvera.fi/Kasvu-ja-kilpailukyky/Yrityskauppa/Liiketoimintakauppa>
- HEINONEN, Jarna, MALINEN, Pasi, STENHOLM, Pekka, VITIKAINEN, Kirsi 2005. Yrityksen sukupol-
venvaihdos ja omistajanvaihdos. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- HÄMEEN UUSYRITYSKESKUS 2010. Yritys myyntikuntoon. [Viitattu: 2015-4-25] Saatavissa:
<http://www.hameenuusyrittyskeskus.fi/img/file.php?id=113>
- IMMONEN, Raimo 2014. Alihintainen omistajanvaihdos – lahjaa, ansiotuloa, pääomatuloa? Artikkelii.
[Viitattu: 2014-11-8] Saatavissa: [http://www.lrhto.fi/artikkelit/yrityskaupat-ja-
sukupolvenvaihdokset/alihintainen-omistajanvaihdos-lahjaa-ansiotulo/](http://www.lrhto.fi/artikkelit/yrityskaupat-ja-sukupolvenvaihdokset/alihintainen-omistajanvaihdos-lahjaa-ansiotulo/)
- IMMONEN, Raimo 2011. Yritysjärjestelyt. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.
- JÄRNEFELT, Noora 2011. Hyvinvointikatsaus 4/2011. Ikääntyneiden yrittäjyys on lisääntynyt. Tilas-
tokeskus. [Viitattu: 2014-12-01] Saatavissa: [http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-12-
12_001.html](http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-12-12_001.html)
- KAUPPALEHTI 2011. Uutiset: Yrityksen arvo ja hinta ovat eri asia. [Viitattu: 2015-3-6] Saatavissa:
<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/yrityksen-arvo-ja-hinta-ovat-eri-asia/xSgrvunx>
- KOTKA, Ville 2011. Miten lopetan yrityksen? [Viitattu: 2015-4-25] Saatavissa:
<http://www.yrittajat.fi/File/18dbf0aa-8415-4a59-85b0-ebb2b7fdbf02/Ville%20Kotka.pdf>
- LAKARI, Torsti 2012. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. 4. uudistettu painos. Hel-
sinki: Verotieto Oy.
- LINDSTRÖM, Joni 2015. Yhtiömuodot yleisesti: Henkilöyhtiöt. Koulutus 8.1.2015.
- LINDSTRÖM, Joni 2015. Yhtiömuotojen verotus. Koulutus 8.1.2015.
- MANNINEN, Petri 2001. Yritys vaihtaa omistajaa – sukupolvenvaihdos ja yrityskauppa käytännössä.
Porvoo: WSOY.
- OULAISTEN TILITOIMISTO OY 2014. Kysymyksiä ja vastauksia. [Viitattu: 2014-11-15] Saatavissa:
<http://www.tilitoimistorousu.fi/?tocID=20>
- RUOHOLA, Jarkko 2013. Miten myyn yritykseni? Artikkelii. [Viitattu: 2015-5-3] Saatavissa:
<http://www.lrhto.fi/artikkelit/yrityskaupat-ja-sukupolvenvaihdokset/miten-myy-yritykseni/>
- SAARANEN-KAUPPINEN, Anita ja PUUSNIEKKA, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tieto-
varanto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu: 2015-5-11] Saatavissa:
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

- SAARI, Heikki 2014. Oma yritys vai valmiin osto. Veronmaksajan taloustaito 9/14, 40-41.
- SUOMEN YRITTÄJÄT 2014. Minustako yrittäjä. Sukupolven- ja omistajanvaihdos: arvonmääritys. [Viitattu: 2015-3-6] Saatavissa: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/arvonmaaritys/>
- SUOMEN YRITTÄJÄT 2014. Minustako yrittäjä. Sukupolven- ja omistajanvaihdos: rahoitus. [Viitattu: 2015-3-13] Saatavissa: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/rahoitus/>
- SUOMEN YRITTÄJÄT 2012. Omistajanvaihdoshanke. [Viitattu: 2015-1-15] Saatavissa: http://www.yrittajat.fi/File/39eb55d6-d4d6-42aa-9e86-1d94083ed3b6/Omistajanvaihdoshanke_lyhyesti.pdf
- SUOMEN YRITTÄJÄT 2010. Yritystoiminnan lopettaminen. [Viitattu: 2015-1-3] Saatavissa: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/verotjarahat/verotus/yritystoiminnanlopettaminen/>
- SUOMEN YRITYSKAUPAT 2003. Yrityskaupan verotus. [Viitattu: 2015-2-3] Saatavissa: <http://www.yrityskaupat.net/vinkit.php?sid=463>
- TALL, Juha 2014. Yrityskauppa ja strateginen uudistuminen. Vaasan yliopisto. Liiketaloustiede. Väitöskirja. [Viitattu: 2015-1-13] Saatavissa: http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-547-3.pdf
- TENHUNEN, Lauri ja WERNER, Rauno 2000. Yrityskaupan käsikirja. 3. tarkastettu painos. Jyväskylä: Tietosanoma Oy.
- TOMPERI, Soile 2014. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. 26. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ 2011. Yrittäjyyskatsaus 2011. [Viitattu: 2014-11-23] Saatavissa: http://www.tem.fi/files/31001/TEMjul_34_2011_netti.pdf
- TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ 2012. Yrittäjyyskatsaus 2012. [Viitattu: 2014-11-12] Saatavissa: http://www.tem.fi/files/35080/TEMjul_46_2012_web.pdf
- TYÖSUOJELURAHASTO 2010. Yritys pitää avainhenkilöt, jos sitouttaa nopesti. [Viitattu: 2015-2-22] Saatavissa: <http://www.tsr.fi/tutkimustietoa/tata-tutkitaan/hanke?h=108148>
- UKKOLA, Outi ja VILPPULA, Taru 2004. Yrityksen omistus muutoksessa – sukupolvenvaihdos, yhtiömuoto, verotus. Helsinki: Edita.
- VARAMÄKI Elina, TALL Juha, SORAMA Kirsti ja KATAJAVIRTA Marja 2012. Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2012. [Viitattu: 2015-1-20] Saatavissa: <http://www.yrittajat.fi/File/32f3bd7f-f018-4c74-8295-3dbc1346da7a/OV-barometri2012.pdf>
- VERITAS 2015. Yrittäjätoiminta eläkkeellä. [Viitattu: 2015-1-15] Saatavissa: <https://www.veritas.fi/yrittajat/yrittajan-elake/yrittajatoiminta-elakkeella>
- VEROHALLINTO 2010. Toiminnan lopettaminen. Yritys- ja yhteisöasiakkaat. Avoin ja kommandiittiyhtiö. [Viitattu: 2015-2-6] Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Avoin_yhtio_ja_kommandiittiyhtio/Toiminnan_lopettaminen
- VEROHALLINTO 2015. Tuloverotus. Yritys- ja yhteisöasiakkaat. Avoin ja kommandiittiyhtiö. [Viitattu: 2015-1-9] Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Avoin_yhtio_ja_kommandiittiyhtio/Tuloverotus
- VEROHALLINTO 2009. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Syventävät vero-ohjeet. [Viitattu: 2015-3-10] Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Perinto_ja_lahjaverotus/Varojen_arvostaminen_perinto_ja_lahjaver\(9951\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Perinto_ja_lahjaverotus/Varojen_arvostaminen_perinto_ja_lahjaver(9951))

- VEROHALLINTO 2013. Verosuunnittelua vai veron kiertämistä. Syventävät vero-ohjeet. [Viitattu: 2014-11-13] Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Verosuunnittelua_vai_veron_kiertamista\(25771\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Verosuunnittelua_vai_veron_kiertamista(25771))
- VEROHALLINTO 2010. Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa. Syventävät vero-ohjeet. [Viitattu: 2014-2-7] Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Tulon_veronalaisuus_ja_menon_vahennyskelpoisuus/Yhtiöosuuden_luovutus_tuloverotuksessa_j\(9911\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Tulon_veronalaisuus_ja_menon_vahennyskelpoisuus/Yhtiöosuuden_luovutus_tuloverotuksessa_j(9911))
- VEROHALLINTO 2013. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Syventävät vero-ohjeet. [Viitattu: 2014-12-28] Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2013/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa
- VEROHALLINTO 2010. Yhtymän varat ja velat toiminnan lopettamisen yhteydessä. Yritys- ja yhteisöasiakkaat. Avoin ja kommandiittiyhtiö. [Viitattu: 2015-4-28] Saatavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Avoin_yhtio_ja_kommandiittiyhtio/Toiminnan_lopettaminen/Yhtymän_varat_ja_velat_toiminnan_lopetta\(9880\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Avoin_yhtio_ja_kommandiittiyhtio/Toiminnan_lopettaminen/Yhtymän_varat_ja_velat_toiminnan_lopetta(9880))
- VILJAMAA, Anmari, TALL, Juha ja OIKARINEN, Sakari 2014. Omistajanvaihdospalvelujen valtakunnallinen evaluointi 2014. [Viitattu: 2014-11-20] Saatavissa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/96751/Omistajanvaihdospalvelujen_valtakunnallinen_evaluointi_2014.pdf?sequence=2
- YLE-UUTISET 2014. Suomen Yrittäjät: Vanhan yrityksen ostaminen kolme kertaa turvallisempaa kuin uuden perustaminen. 13.10.2014 [Viitattu: 2014-11-15] Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/suomen_yrittajat_vanhan_yrityksen_ostaminen_kolme_kertaa_turvallisempaa_kuin_uuden_perustaminen/7524740
- YRITYS-SUOMI 2015. Tietoa yritystoiminnasta. Omistajanvaihdos: Perheyriyksen sukupolvenvaihdos. [Viitattu: 2015-3-15] Saatavissa: <https://www.yrityssuomi.fi/perheyriyksen-sukupolvenvaihdos>